

Назуан Хукамет

Родобенчичт
одлаак

народна писацка

НАЗЪМ ХИКМЕТ ВЛЮБЕНИЯТ ОБЛАК

Превод: Азиз Джелил

chitanka.info

Настоящата книга обхваща приказките включени в осмия том от събранието съчинения на Назъм Хикмет, издадени в издателство „Народна просвета“, 1972 година под редакцията на Е. Бабаев.

ПРЕДГОВОР

Според мен литературата, при цялото си разнообразие, започва с приказката и завършва с приказката. Но все пак приказката е най-близка до поезията. Приказката със своя ритъм, лаконизъм, страсть, драматизъм; с неповторимостта си както в живота на природата, така и в живота на обществото, с удивителното си свойство да превръща и превъплъща вещи и хора, да отразява в широта и дълбочина нашите надежди, страхове и радости, да създава нови вещи, нови хора и нови животни, разбира се, ще бъде най-близка до поезията.

Даже музиката като средство за общуване, стоящо над всички езици, все още не е в еднаква степен достъпна за различните народи, за хората с различна възраст и културно ниво. Европеецът не възприема източната музика при първо слушане, Бетховен не е композитор, който се разбира веднага от всеки. Но приказката принадлежи на всички народи, на всички възрасти, на хора с всякакво културно ниво. И най-специфичната арабска приказка веднага се разбира и обиква от японец или англичанин. Руският работник, колхозник или учен веднага усеща цялата прелест на турската народна приказка. Една и съща приказка могат да слушат баща и син. Приказката обединява човечеството. В последна сметка, понеже всички народи в своето обществено развитие вървят по-бързо или по-бавно, по-напряко или с повече криволичения по един и същ път: от един голям извор към великото море, то въпреки местните особености и различните подробности, които те отразяват, приказките в края на краишата си приличат една на друга. Учените спорят откъде е дошла тази прилика, разглеждайки я от различни аспекти. Но аз не се интересувам от причините на това сходство, а от това, че сходството между приказките обединява народите. Според мен, приказката е област от културата, в която национализът не може да проникне.

В тази малка книга по свое разбиране преработих някои приказки, записани от големия турски фолклорист Боратав и учениците му. Ще попитате защо съм ги преработил? За да подчиня

приказните сюжети на моето време. Освен това, сам, възползвайки се от техниката на писане на приказки, без да копирам, се опитах да напиша няколко приказки. Не зная, дали ще ви харесат те, но съм уверен, че ще харесате приказките, събрани от Боратав...

По-добре е да се слуша приказка, отколкото да се чете. Започвам да разказвам: Имало е едно време...

МАЛКО ЛИ ВЪРВЕЛИ, МНОГО ЛИ...

Слагах глава на коляното на баба. Ръката ѝ жилеста, суха, приличаща на жълто кестеново листо — галеше главата ми... Приказките на баба като звездна нощ спуштаха съня в очите на децата.

Приказките си приличаха една на друга. Във всяка от тях имаше един такъв момент, че когато баба стигнеше до него, дори и очите ми да лепнеха за сън, повдигах глава и мръщейки се, я поглеждах в лицето. И как да не гледам: „Хората тръгват на път; Келоолан обува железните си цървули и върви през планини и реки; най-малкият царски син отново тръгва да търси любимата си, която плаче на дървото до чешмата; но всички те, малко ли вървят, много ли, през планини и реки минават, обръщат се и що да видят — извървели са път, колкото един стрък еchemик...“

Малко ли вървят, много ли, през планини и реки минават, обръщат се и... изведнъж виждат, че са извървели път, колкото един еchemичен стрък?! Ето това моята детска главичка не можеше да побере.

Баба ми почина отдавна. Аз вече оstarях. Но все пак това „малко ли вървели, много ли...“ не мога да го проумея. Нима може моята глава на човек от двадесети век да разбере скоростта, с която въображението на средновековния човек изминава тези разстояния?

Още не съм дядо, нямам внук... Имам син-здравеняк на осем години. Когато неговата баба му разказва приказки, щом стигне до „малко ли вървели, много ли...“, думата вземам аз. Придавам увереност на гласа си и казвам: „Много вървели, прехвърлили планини и реки и когато се обърнали и погледнали назад, мястото, от което тръгнали, вече не се виждало!...“

ПЪРВА ПРИКАЗКА ЗА МОЯ СИН

Имало едно време, детето ми, в три различни краища на света, далеч един от друг трима момци на еднаква възраст и еднакъв ръст. Те никога не се били виждали, нито чували.

Тримата момци, детето ми, от трите различни краища на света, в една и съща година, в един и същи ден и час напуснали родните си места и тръгнали да търсят стомната с жива вода.

Стомната с жива вода се намирала през девет планини в десета, на дъното на кървав кладенец. За да намерят скритата през девет планини в десетата стомна, тримата момци от трите различни краища на света тръгнали, детето ми, по три различни пътя.

Първият момък вървял, вървял, скъсали се железните му цървули. Желязната му тояга заприличала на тънка върбова пръчка. След като минал половината път, седнал да си отдъхне малко, а очите му сами се затворили от умора. Когато ги отворил, детето ми, що да види — до главата му стои девойка, чудна хубавица, с изписани вежди и къносани ръце.

— Къде отиваш, момко? — попитала хубавицата.

— Отивам да търся стомната с жива вода — отговорил той.

— Стомната с жива вода е далече, през девет планини в десета, на дъното на кървав кладенец — казала тя. — За да стигнеш там, ти трябват не един, а два живота. Щом ни е съдено да живеем броени дни, нека вкусим от всичките им сладости. Ти си пчела, а аз — цвете. Остани с мен и изпий меда ми.

Склонил глава първият момък, детето ми, и не продължил пътя си.

В това време вторият момък все вървял и вървял, вървял и вървял. За да не заспи, разранявал тялото си със своя нож, а раните посипвал със сол. Болките му били толкова силни, детето ми, че не чувствувал умора, а само гърлото му пресъхнало от жажда. Той бил така жаден, че когато видял планински ручей, не се стърпял и се втурнал към водата, която като злато блестяла на слънцето. Пийнал

вторият момък гълтка златна вода и почувствуval такава свежест, детето ми, че повече не се откъснал от нея. Изминал две трети от пътя и не продължил по-нататък.

Така първият момък останал на половината път, вторият — на две трети, а третият все вървял и вървял. Пиело му се, но не пиел от ручеите, които срещал по пътя си; изморявал се, но не почивал на коленете на девойки-красавици с изписани вежди и къносани ръце. Той вървял и все вървял... Който така върви, детето ми, стига края.

И ти, мое момче, върви като него, неуморно, без страх от жажда; върви като него — с вяра в сърцето си. Тоз, който вярва, постига своето!

ВТОРА ПРИКАЗКА ЗА МОЯ СИН

Живял някога през девет планини в десета един човек с бяла брада, чиято мъдрост била по-голяма от добрината му, а добрината му пък била по-голяма от мъдростта.

На най-оживения площад в най-големия град на тази страна бил издигнат идол с искрящи от скъпоценни камъни очи, с коси от чисто сребро, с тяло от чисто злато и висок, колкото хиляда и един човек. Хората на тази страна, в която живеел този, който бил по-мъдър, отколкото добър, и по-добър, отколкото мъдър, се кланяли на този идол, детето ми. Те мислели, че всичко на земята — добро и зло, плодородие и немотия, грозно и красиво — е дело на този идол, хиляда и един път по-висок от човека.

Само нашият старец с бялата брада не вярвал, детето ми, на идола. Той дълго скривал това, но колкото повече минавали годините и той стапеел, тази тайна като тежък камък започнала да притиска сърцето му. Накрая не издържал, отишъл на площада, където се извисявал идолът, и силно извикал:

— В името на какво вие, хора, се прекланяте пред този идол с искрящи от скъпоценни камъни очи, с коси от сребро и тяло от чисто злато? Нали вие със собствените си ръце го сътворихте! Това, което е създадено от вашия ум и от вашите ръце, вие смятате за творец на ума и ръцете ви. Помните: нищо на света не е небитие. Битието няма край, няма начало. Постоянно се мени и никой не го създава. Унищожете тези идол, братя мои!...

Отначало хората, като чули думите на този, който бил по-мъдър, отколкото добър, и по-добър, отколкото мъдър, не го разбрали; после се послушали; накрая се разсърдили. Започнали да хвърлят огромни камъни по него. Толкова го били, детето ми, че бялата му брада станала червена от кръв, но той не мъркнал. Като говорел на хората това, което смятал за истина, човекът с бялата брада започнал да се подмладява. Колкото повече се подмладявал, толкова по-силен ставал

гласът му; колкото по-силен ставал гласът му, толкова повече се подмладявал.

Докато под дъжд от камъни човекът с бялата брада се подмладявал, детето ми, ръцете на тези, които хвърляли камъните, затреперили, гърбовете им се изкривили. Останали без сили и не можели да защищават своя идол. Тогава този, чиято смелост била по-несломима от мъдростта му и чиято мъдрост била по-непобедима от смелостта му, с един удар на мощнния си юмрук свалил огромния идол.

Ако ти, детето ми, даже и под дъжд от камъни не се страхуваш да кажеш истината, в която вярваш, както е направил човекът, който бил по-мъдър, отколкото добър, и по-добър, отколкото мъдър, и който живял през девет планини в десета, ще бъдеш вечно млад.

ЛЮЛЧИНАТА ПЕСЕН НА МОЯ СИН

Простудило се е момчето ми. Цялото гори. Не иска да спи. Очите му искрят, бузите — пламтят. „Да ти изпее песничка? Коя песничка иска синчето ми? — казва майката. — «Дандани, дандани, деца влезли в бостана» или «Спи, спи, голям порасни, паша стани», ли?“ — Нито едната, нито другата. Помолих майката да изпее на момчето ми ето такава люлчина песен.

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на...

Нека сънко ти присъни безкрайно море. Нека в това море вълните с тръсък да се удрят една о друга, да се издигат до небесата и падат, да кипят и се пенят... Спи, моя рожбо, спи, нани-на... А ти си на капитанския мостик. Морската стихия бучи и отляво, и отдясно; морските вълни са и пред теб, и зад теб... Водата те предизвиква, момчето ми, но ти не се бой. Машините работят безупречно, като твоето сърце. Всичко е в твои ръце.

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на.

От единия бряг до другия бряг строят огромен висящ мост. Ти си там, върху блестящите стоманени греди. Погледни надолу, пази се само да не ти се завие свят. Погледни нагоре, главата ти достига самото небе...

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на...

Виж колко много книги! Ти прочете ли ги всички? Челото ти е в бръчки, косите бели като сняг. Погледът ти излъчва толкова много мъдрост! Лицето ти е прекрасно като самата вечност. Не падай духом, не се страхувай, когато не намериш това, което търсиш. Чети — ще намериш, учи се и воювай едновременно, чети, без да се отделяш от борбата.

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на...

Слушай, до теб долитат звуци. Виж колко са прекрасни тези багри... Ръцете ти галят мрамор, за да придадат самото вдъхновение, самите жизнени форми...

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на...

Бъди смел като моряк, съзидател като строител, мъдър като философ и вдъхновен като артист...

— Спи, моя рожбо, спи, нани-на...

ТЪКАЧИТЕ

Имало едно време един говедар. Живеел си той с жена си. Тя била доста глупавичка, но все никак си се разбирали.

Един ден жената на говедаря отишла на реката за вода. В реката — „кваак, кваак“ — квакали жабите. Както вече казахме, жената на говедаря била доста глупавичка и квакането сметнала за тракане на тъкачни станове.

— Тъкачи, хей, тъкачи — викнала тя на жабите, — изтъчете ми един аршин сукно.

— Ква-ак, ква-ак — продължили жабите.

Глупавата жена сметнала, че ѝ казват: „Добре, ще изтъчем, ще изтъчем...“

— Благодаря, тъкачи! — казала тя и се прибрала в къщи.

Вечерта, когато говедарят се върнал в къщи, жена му казала:

— Мъжо, споразумях се с тъкачите да ми изтъкат един аршин сукно. Купи ми холандска прежда.

Купил говедарят холандска прежда. Занесла жената кълбата прежда на реката, хвърлила ги във водата и викнала на жабите:

— Тъкачи, хей, тъкачи, ето ви и преждата. Изтъчете ми толкова, колкото излезе.

Минало време, жената казала на мъжа си:

— Дай ми пари, за да платя на тъкачите. Сигурно вече са изтъкали сукното ми. Трябва да се вземе.

— Почакай малко — казал говедарят — да прибера стадото от планината и да взема пари от стопанина.

Минали няколко дена. Говедарят дал на жена си парите, които получил от стопанина. Тя отишла край реката и викнала:

— Хей, тъкачи, нося ви парите, дайте ми сукното.

Не последвал обаче никакъв отговор. Ще попитате защо? По това време настъпила страшна суша, реката пресъхнала и жабите се разотишли. Жената, като не получила отговор, се разсърдила, взела една тояга и закрещяла:

— Значи така, а! Не искате да ми отговорите. Добре, сега ще ви науча аз.

И започнала да удря и човърка пяська на пресъхналата река. Не минало много време и се показало гърне с жълтици.

— Аха — казала жената, — разбирам. Взели сте ми сукното и в замяна сте ми оставили гърнето. Така да бъде...

В това време по моста минал грънчар с пълна кола грънци.

— Хей, грънчарю — викнала жената, — купувам цялата ти стока. Закарай грънците в къщи и ги стовари пред вратата. Ще ти платя с ей тези жълтици.

Грънчарят тръгнал зарадван към къщата на жената и стоварил грънците пред вратата ѝ. Тогава тя дала жълтиците от гърнето, а за себе си оставила само една шепа, за да ги покаже на мъжа си.

„А сега — си казала глупавата жена — ще украся дома си като царски дворец!“

Разбила тя на малки парченца грънците, които били пред вратата ѝ, украсила с тях къщата и зачакала с нетърпение мъжа си. Вечерта, щом го видяла, още на пътя радостно завикала:

— Ела по-бързо, мъжленце, ела виж как съм украсила нашия дом. Той стана по-хубав от райски кът.

Мъжът дошъл, видял, поклатил глава. В същото време жената извадила шепата жълтици, които запазила, и му ги дала. След като разбрал всичко, говедарят едва не полудял.

— Какво си направила, глупава жено! — закрещял той.

Жената се обидила, излязла от къщи и отишла на селската чешма. Но не минало много, при нея дошла една котка.

— Ах ти, писи, писи, писенце — казала тя на котката, — зная, че мъжът ми те е изпратил, за да се върна в къщи. Кажи му, че няма да се върна. Много съм му обидена.

След малко край чешмата минала камила.

— Не зная коя си и откъде си, но сигурно и теб те е изпратил мъжът ми. Добре, ще се върна в къщи. Хайде — казала жената, хванала камилата за юлара и тръгнала към къщи.

Говедарят се зарадвал, когато видял, че жена му се връща. Радостта му обаче била двойна, като видял камилата и двата чуvalа товар върху гърба ѝ.

— Жено, хайде да играем с тебе на леблебиен дъжд — казал говедарят на жена си.

Жената не знаела що за игра е това, но се съгласила. Тогава мъжът взел големия казан, обърнал го с дъното нагоре и я захлупил. Започнал да хвърля върху казана леблебиени зърна и да говори:

— Леблебиен дъжд вали, леблебиен дъжд вали-и-и-и... — а в същото време свалил товара от гърба на камилата. Чувалите били пълни със злато. Жената нищо не подозирала. Като скрил златото, говедарят измъкнал жена си изпод казана и казал:

— Играта свърши.

Не минало много време, може би ден-два, и по улиците на града се появили султански глашатаи:

— Загуби се натоварената със злато султанска камила! Чувал ли е някой нещо? Виждал ли е някой камилата? — викали те.

Жената на говедаря тутакси отишла при един от глашатаите и казала:

— Аз видях камилата.

Слугите на султана хванали говедаря и го завели при съдията.

— Виждал ли си камилата? — попитал съдията.

— Не — отговорил говедарят.

— Но жена ти твърди, че е довела в къщи една камила.

— Какво я слушаш, господин съдия, женичката ми е глуповата.

Липсва й нещичко.

Съдията заповядал да доведат жената на говедаря. Тя дошла, като на гърба си носела вратата на къщата.

— Не ми се сърдете — казала тя, — мъжът ми беше заповядал да не се отделям от вратата на къщата ни, та аз...

Съдията попитал жената:

— Ти кога видя камилата?

Жената веднага отвърнала:

— Когато валеше леблебиеният дъжд.

Съдията се убедил, че жената наистина е глупава или, както се казва в такива случаи, нещо й липсва. Той освободил говедаря и неговата жена.

И до ден-днешен говедарят спокойно си живее с глупавата си жена, разменя от време на време златните монети и не се страхува, че

на стари години може да остане без работа. А падишахът и досега праща по улиците глашатаи да питат за изгубената му камила.

ВЛЮБЕНИЯТ ОБЛАК

Дервишът^[1] седна под кипариса. Извади от пояса тръстиковата си флейта. Засвири. От дупчицата ѝ излетяха дървета, планини, реки, пътища — като че ли бяха скрити в нея, а дервишът само ги издухваше навън. Те паднаха на другия край на света, в една пустиня, където нямаше нито планини, нито пътища, нито реки, нито дървета. Така в пустинята се издигнаха планини, израснаха дървета, потекоха реки, прокараха се пътища. И нарекоха тази страна ФЛЕЙТА.

Дервишът си пое дъх и пак засвири. От една дупчица изхвърча човек с черна брада, крив нос и изпъкнали очи. Преметна се във въздуха няколко пъти и падна до стареца. Беше Сейфи, Черния Сейфи. Огледа се крадешком. Пъхна ръката си в джоба на дервиша. Измъкна кесията му. Побягна. Дервишът взе камък. Прицели се. Камъкът го настигна с такава сила, че Черния Сейфи подскочи като гумена топка. И така подскочи, че полетя към небето. Летя, летя, долетя до другия край на земята, където се намираше страната Флейта, и падна на върха на една планина; по-точно върху украсеното със сребро седло на кон, който се намираше тук. Настани се удобно и хвърли поглед към околността. Що да види? От планината се спускаха стада овце. Неговите. На планинското пасбище пасяха коне с лъвски гриви. Неговите. Долу по пътя се движеха кервани, натоварени с подправки, коприна, слонова кост. Неговите. В долината, докъдето стигаше погледът, се простираха ниви, засети с пшеница, ръж, памук. Неговите. С една дума: Черния Сейфи беше най-богатият човек в страната Флейта.

Възседнал сивия си кон, Черния Сейфи се любуваше на това, което виждаха очите му. Изпъкналите му очи алчно искряха, острата му като шубрак брада потреперваше. Но да оставим за момент Черния Сейфи и да се върнем при дервиша.

Дервишът, седнал под кипариса, все така свиреше с флейтата си. От най-малката ѝ дупчица излетя девойка. Полюля се във въздуха и плавно се спусна на земята до него. Тя беше самата красота: златисти

коси, които стигаха до земята: лице — късче луна; дълги-дълги черни ресници, които покриваха светлокаявите очи; едва петнадесетгодишна. Казваше се Айше. Целуна ръка на татко-дервиш и почтително коленичи пред него.

— Татко-дервиш — каза Айше, — ако си гладен, да ти сварятархана^[2], ако ти се спи, да ти приготвя постеля.

Дервишът се усмихна:

— Благодаря, Айше-къз^[3]. Нито съм гладен, нито ми се спи.

Каза това и погали Айше по рамото. Тя като перушина се издигна във въздуха. Летя, летя. Спусна се върху една цъфтяща ябълкова клонка на другия край на земята, в страната Флейта, Ябълковите цветчета ли бяха по-хубави, Айше-къз ли? Ако питате мен, ще кажа: „Айше-къз“. Тя се настани удобно на клончето. Очите й проникнаха през цветчетата и разбраха, че ябълката расте в градината. Тази градина беше на Айше-къз. В нея цъфтяха рози — алени, жълти, бели, огненочервени; цъфтяха лалета и карамфили — големи, малки, гладки, кичести, пъстри. Айше-къз слезе от ябълката, взе кофа и започна да полива цветята. Черния Сейфи в галоп пристигна до портичката на градината. Без да слиза от коня, извика през оградата:

— Айше, хей, Айше!

Айше-къз остави на земята кофата си и попита:

— Пак ли дойдохте?

— Пак. И ще идрам дотогава, докато не ми продадеш градината си, дано вдън земя потъне — грубо отвърна Черния Сейфи.

Айше-къз, с гласче по-нежно от славей, каза:

— Колко пъти съм ви казвала, че нито на вас, нито на който и да е друг ще я продам.

Черния Сейфишибна градинската ограда с камшик и изкреша:

— В тази страна всичко освен твоята градина е мое. Тя е, дано вдън земя потъне, като черен бодил сред моите владения. Каквото ще да става, ще изкореня този пущинак...

Черния Сейфи не успя да довърши. Конят му иззвили, ритна със задните си крака и го хвърли на земята. Ще попитате как стана това? Ще ви обясня. Докато Черния Сейфи седеше на коня отвъд градинската ограда и разговаряше с Айше-къз, по пътя мина заек, който така силно ухапа задния ляв крак на коня, че животното иззвили от болка и хвърли ездача си на земята. Случи се и още едно

произшествие, което трябва на всяка цена да ви разкажа. Докато Черния Сейфи се търкаляше в праха и пъшкаше от болки, а заекът от страх беше плюл на петите си и бягаше, от градината на Айше-къз излетя бял гълъб. Той прелетя над главата на Черния Сейфи, прицели се... плюк... чукна го точно между веждите. Сейфи се ядоса и скочи на крака. Сложи в лъка стрела, опъна тетивата и се прицели в гълъба. Като видя това, Айше-къз изпищя. В този миг белият гълъб... фррр... излетя. Тогава Черния Сейфи скочи върху коня си и... чака-так, чака-так... се понесе след птицата. Нека пак да оставим за момент Черния Сейфи и отново да се върнем при дервиша.

Дервишът, облегнат на кипариса, все така духаше във флейтата си. От една дупчица излетя облак. Дервишът духна още веднъж и той се издигна високо нагоре. Тръгна бавно, бавно, като агънце, което пасе в небесната поляна, към другия край на земята, към страната Флейта. Когато облакът мина границата на страната Флейта, долу, в една нива, видя заека, който седеше между китните класове и чистеше мустаците си. Това беше същият оня заек, който ухапа задния ляв крак на коня на Черния Сейфи. Той вдигна глава и също го видя. Облакът с такова любопитство гледаше как дългоухият си чисти мустаците, че накрая не издържа и гръмко се разсмя. Заекът не разбра този смях, но нали за пръв път виждаше смеещ се облак, отначало се учуди, а после му хареса. Впрочем да не се спирате на това. И така, докато облакът и заекът взаимно се забавляваха, Черния Сейфи спря коня си на върха на един хълм и започна да търси по небето белия гълъб. Видя го. В този момент облакът погледна надолу. Свъси вежди. Хвърли се върху него и го обви. Черния Сейфи се обърка. Не, слиса се! Започна да киха и кашля. А гълъбът нима ще чака, взе, че отлетя. Облакът се зарадва. Остави Черния Сейфи, сви се на топка, вдигна се високо и заплува. Дълго летя. Мина долини и планини, реки и езера. Изведнъж погледна надолу... Айше-къз лежеше по гръб сред лалетата и се любуваше на небето. До нея, отдясно, стоеше заекът, а на лявото й рамо — гълъбът, същият този, който неотдавна се беше спасил. Кафявите очи на Айше-къз бяха пълни със сълънчева светлина, златистите й коси сияеха. Едната й ръка играеше с ушите на заека, а с другата галеше гълъба. Именно в този миг над градината се появи облакът. Върху градината падна сянка, но не за дълго, скоро всичко наоколо светна. Сянката, която току-що премина над градината отляво надясно, премина още

веднъж — този път отдясно наляво. Трябва да ви кажа, че облакът, минавайки над градината отляво надясно, се обърна назад и видя в градината Айше-къз. Тогава той бързо се върна обратно и застана над градината. Айше-къз го видя. Видя го и заекът. Гъльбът също позна облака и плесна с криле. А облакът, ах, той не забеляза нито заека, нито гъльба. В това няма нищо чудно, защото, който веднъж види Айше-къз — било човек, звяр или облак, — не вижда повече нищо друго освен нея. Облакът въздъхна тежко и едно „Ах!“ се изтръгна от сърцето му.

Айше-къз с крайчеца на пръстите си му изпрати въздушна целувка. Когато целувката долетя до небето, облакът отначало много се смути, но скоро се съвзе и се превърна в грамадна роза. В небето, откакто беше станало небе, никога не беше разцъфтявала такава прекрасна, такава голяма бяла роза. Докато Айше-къз се любуваше на бялата роза, разцъфнала под синия атлас, облакът отново се раздвижи; събра се на топка и се превърна в сърце. На широката гръд на небето, откакто беше станало небе, нито веднъж не беше туптяло такова влюбено сърце. Айше-къз се усмихна. Облакът-сърце се раздвижи, стана пак облак. От този ден той не се отдели повече от Айше-къз. Ако Айше-къз, с гъльба на лявото си рамо и със заека отдясно, копае с мотика в градината, облакът я пази отгоре. Изтрие ли Айше-къз потта от челото си, скрие ли с длан очите си, в същата минута над градината се спуска сянка. Помисли ли Айше-къз: „Хубаво е да си почива на сянка човек, но цветята имат нужда от слънце“, облакът тутакси приема формата на китайско чадърче, и то така, че цялата градина да бъде залита от слънчеви лъчи, а Айше-къз да остане на сянка.

Веднъж, привечер, Айше-къз седеше в градината до басейна, който се намираше пред къщичката й, и се любуваше на отражението на звездите, лунния сърп и облака. На лявото ѝ рамо беше гъльбът, на коленете ѝ дремеше заекът. Водата в басейна беше като огледало, но звездите и луната се оглеждаха в нея някак неясно, мъждиво. Айше-къз вдигна очи към небето и какво да види — там звездите и луната бяха също неясни, мъждиви. „Какво ли им се е случило? Защо ли не блестят както преди?“ — се запита Айше-къз. Облакът, както винаги, веднага разгада мислите на Айше-къз и от своето ъгълче на небето ѝ каза:

— Малко са се напрашили. Сега ще ги изтрия.

И като каза това, облакът се превърна в огромен парцал и падна в басейна. Намокри се, издигна се отново в небето и започна да чисти луната, а след това — звездите. Така ги почисти, че откакто луната беше луна, а звездите — звезди, никога не бяха блестели така.

Айше-къз много се зарадва.

— Благодаря ти, мило мое облаче. Много те обичам, мое славно облаче — каза тя, след което стана и си тръгна към къщи. Беше ѝ се приспало. Облакът слезе от небето и седна на прага на нейната къщурка. Айше-къз легна в леглото си. Облакът, който се спусна пред прага на къщичката ѝ, се превърна в саз^[4], приближи се до прозореца над леглото на Айше-къз и запя приспивна песен:

*Спи ми, спи, красавице, заспи,
от градините ти донесох сън.*

Листата в очите ти са толкова зелени...

Спи, моя прелест, заспи...

Спи спокойно ти...

Нани, нани...

*Спи ми, спи, красавице, заспи,
от звездите ти донесох сън
от тъмносинъо кадифе,
спи, моя прелест, заспи...*

*Спи спокойно ти,
сърцето ми покоя твой ще пази...*

Спи, моя прелест...

Нани, нани...

Докато облакът пееше приспивната си песен под прозореца на Айше-къз, в градината на пръсти влезе Черния Сейфи. В ръката му имаше голям нож. Както всички хора, които искат да сторят нещо лошо, и той се огледа на всички страни и започна да реже цветята. Всяко цвете, било роза, лале или карамфил, като падаше, изпускаше едно „ах!“ Но нали това бяха цветя, те въздъхваха така тихо, че никой освен тях не чуваше това „ах!“

Нека не протакаме нашия разказ. Ножът на Черния Сейфи се надвеси над гърлото на магарешкия трън. Неочаквано той проговори с

човешки глас:

— Пощади ме! Един ден може да ти потрябвам.

Черния Сейфи не отряза магарешкия трън. Не защото го съжали, а сметна, че наистина може да му потрябва. Песента на превърналия се в саз облак приспа дълбоко Айше-къз и тя не чу нищо. Скоро влюбеният облак отново взе своя първообраз и се издигна високо в небето. Той искаше да хвърли един поглед наоколо и да застане отново на своя пост. Когато се издигна високо в небето, облакът погледна напред, погледна назад, хвърли поглед надясно, хвърли поглед наляво. Планините и скалите, птиците и зверовете — всички сладко-сладко спяха. На облака също му се приспа, но... изведнъж широко отвори очи. Видя Черния Сейфи: злодеят режеше ли, режеше цветята. Кръвта нахлу в главата на облака.

— Ах, ти, мръсник! — възмути се той.

В същия миг се превърна в ръка, хвана лунния сърп, който висеше до него, и бързо се спусна надолу. С върха на сърпа разкъса шалварите на Черния Сейфи и започна да го бие на голо. Черния Сейфи се обърка. Ако бяхте на негово място, вие също бихте се объркали. Той се обърна и се нахвърли с ножа си върху лунния сърп. Ножът му, докоснал-недокоснал острието на лунния сърп, стана на малки парченца, сякаш беше от стъкло. Облакът остави дръжката на лунния сърп сама да се бори с Черния Сейфи, а той се вдигна високо на небето, започна да къса звездите и да ги хвърля по главата на злодея. Нима някой може да издържи на това? Черния Сейфи огейка от градината като пес, на чиято опашка е привързана консервена кутия.

На следващата сутрин Айше-къз, като работеше в градината, се натъкна на магарешкия трън.

— Не ми се сърди, бодиле — каза тя, — но в моята градина няма място за тебе. Или си излез по своя воля, или ще те изскубна и изхвърля през плета.

— Няма да мръдна нито крачка оттук. Ако можеш, изскуби ме — отговори магарешкият трън.

Айше-къз не се разсърди. Изкорени с мотиката си бодила, после го хвана за единия край и го изхвърли от градината.

Зад оградата магарешкият трън се превърна в змия и запълзя по прашния път.

Оттогава мина много време. Настана вечер. Стъмни се. Черния Сейфи отново дотърча до портичката на градината на Айше-къз. Когато се обърна към нея, гласът му загърмя като тръба:

— Айше, аз съм най-богатият човек на света. Ела, стани ми жена!

— Вие искате да се ожените не за мен, а за моята градина — отговори Айше-къз. — По-скоро бих се превърнала в камък, отколкото да стана ваша жена.

Тези думи разсърдиха Черния Сейфи. Той се изправи на седлото, украсено със сребро, и понечи да скочи в градината. Облакът, който видя всичко това, се превърна в страшен призрак и се нахвърли върху му. Сейфи така се изплаши, че едва не гълтна малкия си език. Препусна коня си в галоп, а облакът-призрак не го оставил до самия край на долината. После облакът се върна, влезе в градината, превърна се в рунтаво овчарско куче и легна в краката на Айше-къз.

Нека Айше-къз ласкателно и нежно си говори с облака, а ние пак отново да се върнем при Черния Сейфи.

В края на долината, където спря конят, той видя магарешкия трън.

— Здравей, Сейфи ага — каза бодилът, — Айше-къз изгони и тебе, и мене. Вземи ме със себе си и карай коня, където ти кажа.

Черния Сейфи взе на седлото магарешкия трън и подкара коня. Дълго вървяха, през планини и долини минаха и пак вървяха. Магарешкият трън накара Черния Сейфи да купи торба и гърне. Той окачи торбата на лявата страна на коня, а гърнето — на дясната. Отново дълго вървяха, през долини и планини, реки и езера минаха и пак вървяха, и пак вървяха. От умора конят на Черния Сейфи изтъня като игла. На петнадесетия ден пътят ги изведе в една степ без начало и край. На тридесетия ден всичко наоколо беше само скали. Земята беше напукана от адска горещина. Черния Сейфи погледна небето — нито късче облак. На трийсет и петия ден под краката им не остана и следа от скала и земя. На лунната светлина от изток до запад се простираха само пясъци. Конят на Черния Сейфи остана съвсем без сили. На четиридесетия ден магарешкият трън каза:

— Пристигнахме. Ето това е страната Суша. Напълни торбата с този пясък.

Черния Сейфи слезе, напълни торбата с пясък, натовари я на коня и сам седна отгоре. Конят заговори с човешки глас:

— Пожали ме, Сейфи ага. Нямам сили да мръдна, а как ще мъкна и тази торба с пясък?

Черния Сейфи, вместо да го съжали, гошибна с камшика си. Сивият кон тръгна, накуцвайки.

— Тръгваме — каза магарешкият трън — към Страната на ветровете.

Дълго вървяха, през планини и долини, реки и езера минаха. Изведнъж в лицето им духна такъв вятър, че те не можаха да направят крачка напред. Видяха дървета, върховете на които достигаха до седмото небе, а корените им — седем пласта под земята. От вятъра трепереше всяко листо, всяко клонче, стъблата им се огъваха до самата земя и се издигаха отново до небето.

— Не мога да мръдна от мястото си — каза Черния Сейфи. — Нито конят ми има сила, нито пък аз.

Магарешкият трън отговори:

— Не трябва да се спира. Карай коня!

Катошибаше непрекъснато коня си, от когото капеше кървава пот, Черния Сейфи разсичаше с гърдите си насрещния бушуващ вятър. Така те вървяха още три дни и нощи. Накрая стигнаха брега на едно море. Огромни разпенени вълни се издигаха на височина колкото седем минарета, а след това с адски грохот се удряха на брега.

— Пристигнахме — каза магарешкият трън. — Напълни гърнето с вятър.

Черния Сейфи постави гърлото на гърнето срещу вятъра. Вятърът с вой и свистене влезе в него. Сейфи бързо похлупи гърлото на гърнето с парче кожа и го завърза с магарешкия трън. После върза гърнето за седлото на коня си и тръгна обратно.

Този път вятърът им дукаше в гръб. Конят вървеше така, като че ли имаше криле.

Нека Сейфи си върви подгонен от вятъра, а ние да се върнем при Айше-къз. В това време всички сладко-сладко спяха: Айше-къз в леглото си, белият гъльб — до главата й, заекът — при краката й, облакът — под нейния прозорец. Като измина четиридесет и три дневния път за три дни, Черния Сейфи се спря пред вратата на Айше-къз. Слезе от коня си. Сне торбата. Влезе в градината. Разсипа пясъка

от страната Суша по цялата градина: посипа розите, карамфилите, лалетата, дърветата и бързо излезе.

И ето — нека да не протакаме нашия разказ — настана утро. Айше-къз, гъльбът, който стоеше до главата ѝ, заекът — до краката ѝ, облакът — под нейния прозорец, се събудиха от сърцераздирателните стонове на цветята. Изтичаха те в градината и що да видят? Лалетата, розите, карамфилите, дърветата, водата в басейна изсъхваха, като издаваха стонове. Цветята жълтееха, листата се свиваха, като че ли ще докоснат пламък; водата от басейна намалява, като че ли дъното му е на решето. И всички в един глас стенеха и жално викаха:

— Спаси ни, Айше-къз! Ние жълтеем и увяхваме, съхнем и умираме, спаси ни, Айше-къз!

Айше-къз се обърка. Не знаеше какво да прави, как да им помогне. Като обезумяла се мяташе от клюмналата роза към увяхващото лале; от увяхващото лале — към съхнещия карамфил. Черния Сейфи седеше върху коня си от другата страна на оградата, почесваше с черните си нокти черната като шубрак брада и се хилеше. Когато изсъхна и последното стръкче цвете, Черния Сейфи закрещя:

— Продай ми градината си, Айше! Все едно, това вече не е градина, а гробище! Продай ми я и се махай, където ти видят очите!

Айше-къз отговори така на Черния Сейфи:

— Никъде няма да отида. По-добре е да бъда погребана в това гробище, до моите изсъхнали цветя.

Докато Айше-къз и Черния Сейфи водеха този разговор, облакът се беше издигнал високо на небето и гледаше към тях. Той беше толкова тъжен, че нямаше сили да отвори уста, да мръдне ръка. Гъльбът литна при облака и каза:

— Братко облак, хей, братко облак! Помогни на Айше-къз!

— Какво мога да направя? — каза облакът и дълбоко въздъхна.

— Как мога да й помогна? Аз съм готов живота си да дам заради нея!

— Тогава дай го! — възклика гъльбът.

— Разбира се! — каза облакът. — Какъв глупак съм бил, как не съм се сетил досега!

Не довърши и думите си, когато от него заваля дъжд.

Черния Сейфи така побесня от гняв, че започна да стреля с лъка си по облака.

Тук се обади магарешкият трън от гърлото на гърнето:

— Нима ще уплашиш облака със стрели? Развържи ме, отвори гърнето!

Черния Сейфи веднага отвори гърнето и пусна вятъра към облака. Вятърът засвири и връхлетя върху облака.

— Пази се, мило облаче! — завика отдолу Айше-къз.

Облакът прие формата на сърце. Бушуващият вятър се удари в облака и той се разби на хиляди късчета; едно голямо сърце се превърна в хиляди малки сърца.

Черния Сейфи викаше отдолу, колкото му глас държи:

— Не го жали! Накълцай го на парчета!

Заекът също не мълчеше:

— Дръж се, братко облаче!

Хиляди малки сърца се бореха с вятъра и се стараеха да се съединят едно с друго. А белият гълъб носеше с клюна си далеко отскочилите малки сърца и им помагаше да се съединят. Айше-къз, заекът, Черния Сейфи, сивият кон, магарешкият трън — всички бяха вдигнали глави към небето и подкрепяха ту облака, ту вятъра. Това беше схватка на живот и смърт!

Но за да не излезе, че протакаме нашия разказ, веднага ще кажем — малките сърца се съединиха и отново се превърнаха в едно огромно сърце.

Тогава магарешкият трън викна към Черния Сейфи:

— Хвърли ме на небето!

Сейфи го хвърли към небето. Магарешкият трън змия се обви около облака сърце и започна да го души. Вятърът продължаваше да разкъсва облака. Тогава белият гълъб се извиси и се хвърли върху магарешкия трън змия. Започна да го кълве. Магарешкият трън се разпърсна на малки парчета и падна пред краката на Черния Сейфи. Бушуващият вятър все повече изчерпваше силите си. Сейфи не можеше да си намери място от гняв. Айше-къз и заекът викаха от радост.

Когато вятърът съвсем утихна, облакът се превърна в око и тъжно заплака.

Белият гълъб го попита:

— Защо плачеш, братко облак?

Облакът отговори:

— Ще умра. Не ми е жал за мене, а че ще се разделя с Айше-къз!
Затова плача!

Тутакси от облака като из ведро се изсипа дъжд. Цветята в градината оживяха, показваха главичките си, станаха още по-красиви. Айше-къз триеше сълзите си и викаше към небето:

— Облаче, мое мило облаче, стига! Не умирай! Аз не искам! Не умирай!...

Дъждът, който валеше все по-силно и по-силно, намокри до кости Черния Сейфи. От злоба и студ зъбите му силно затракаха.

Нека отново за момент да оставим облака, Айше-къз и Черния Сейфи и да видим къде е белият гълъб.

На върха на една планина белият гълъб най-после успя да догони вятъра.

— Братко вятър — каза гълъбът, — Черния Сейфи те опозори. Ти не успя да надвиеш някакъв си облак, защото помагаше на Черния Сейфи. Той се опита да се възползува от силата ти за своето черно дело. Мислиш ли, че трябва да му простиш за това? Нима не намираш за нужно да го накажеш?

Тогава бушуващият вятър се върна назад. Със свистене се хвърли върху Черния Сейфи, грабна го от седлото, вдигна го във въздуха, повъртя го, повъртя го и го хвърли на земята. Сейфи се опита отново да се качи на коня, но сивият кон му каза:

— Ти на времето не ме пожали. Сега и аз няма да те пожаля! — и с един ритник го повали на земята.

Бушуващият вятър отново го завъртя като сух лист, пусна го пред себе си и го захвърли в една пропаст.

Нека Черния Сейфи се търкаля в пропастта, а ние да се върнем в градината на Айше-къз.

Цветята в градината на Айше-къз отново цъфнаха, дърветата отново се раззелениха. Тя отново седна до басейна. На лявото ѝ рамо беше гълъбът, заекът — до десния ѝ крак. Небето беше синьо, синьо и всичко наоколо беше обляно в слънчева светлина.

Всички освен Айше-къз се смееха.

— Защо си така тъжна? — попита белият гълъб.

— Облакът спаси цветята ми, спаси мене, спаси всички нас, а самият той загина. Умря, за да спаси нас... Кой ще тъжи за него, ако не аз?

Айше-къз въздъхна и сълзите ѝ като бисери потекоха към басейна.

— Не тъжи напразно, Айше-къз — каза заекът. — Добрите хора, добрите животни, добрите облаци никога не изчезват. Който обича, той е безсмъртен! Я виж, погледни в басейна!

Айше-къз погледна и какво да види? От басейна, пълен додоре с дъждовна вода, под златните слънчеви лъчи се издигаше синя пара. И ето скоро по синьото небе се появи облаче. Взе предишния си образ, погледна към Айше-къз, погледна към градината, превърна се в огромна уста и широко се усмихна.

Така добрите същества в страната Флейта тържествуваха, а лошите понесоха своето наказание.

Тази приказка, която разказва флейтата на дервиша, свършва тук. Дервишът сложи флейтата в пояса си и си тръгна.

[1] Дервиш(ин) — (тур. от перс.) мюхамедански калугер — Б.пр.

↑

[2] Тархана — (тур.) ястие от специално пригответо и изсушено на дребни зърна тесто; триенца; каша. — Б.пр. ↑

[3] Къз — (тур.) момиче, девойче — Б.пр. ↑

[4] Саз — вид източен струнен инструмент. — Б.пр. ↑

ХЪЗЪР

Имало едно време един падишах^[1]. Един ден той наредил глашатаите да разгласят:

— Ако някой се наеме да намери Хъзър и го доведе при падишаха, ще получи каквото пожелае.

Кой ще се наеме да намери Хъзър? Той слиза на земята само на Гергьовден и се показва само пред много добри хора. Който го срећне, може да си пожелае каквото иска и Хъзър му го дава. А просто така, даже и по заповед на самия падишах е невъзможно някой да го намери.

В града живял много беден човек. Той имал цяла дузина деца. Прехранвали се криво-ляво, но най-често си лягали гладни. Беднякът, като чул глашатаите, казал на жена си:

— Така или иначе всички ще измрем от глад. По-добре да отида при падишаха и да обещая, че ще му доведа Хъзър. Ще поискам четиридесетдневен срок и толкова пари, колкото да стигнат до края на живота ви. След това да става каквото ще. Все ми е едно дали ще ме обеси, или ще ми отреже главата. Затова пък ще спася тебе и децата ни от гладна смърт.

Жената много обичала своя мъж. Тя много го молила да се откаже от намерението си, направила всичко, което можела, но напразно. Беднякът отишъл и казал на падишаха:

— Повелителю мой, аз ще намеря Хъзър и ще ти го доведа. Искам четиридесетдневен срок и толкова пари, колкото да стигнат за прехрана на жена ми и децата ми до края на живота им.

Падишахът заповядал да му дадат парите. Нашият бедняк четиридесет дена носил в дома си всякакъв вид храни. Четиридесет дена неговото семейство яло и пило до насита.

На четиридесет и първия ден падишахът извикал при себе си бедняка и го попитал:

— Е, къде е Хъзър?

— Не го намерих, повелителю мой — отговорил беднякът. — Да си призная, никога не съм и смятал да го търся. Излъгах те, за да спася

семейството си от гладна смърт.

Разгневил се падишахът. Решил да се посъветва с везирите си какво наказание да даде на измамника. Попитал първия везир:

— Какво наказание заслужава човек, който е изльгал своя падишах?

Първият везир отговорил така:

— Този човек трябва да се разкъса на четиридесет парчета и всяко парче да се закачи на куката на един месар.

Точно в този момент се появило едно момченце.

— Всеки със занаята си — казало то.

Падишахът нищо не разбрал. Попитал втория везир:

— Какво наказание заслужава човек, който е изльгал своя падишах?

— Да му се одере кожата и се напълни със слама — отговорил вторият везир.

Внезапно появилото се момченце отново казало:

— Всеки със занаята си...

Падишахът се обърнал към третия везир и го попитал:

— Какво наказание заслужава човек, който е изльгал своя падишах?

Третият везир казал:

— Повелителю мой, гладът е заставил този човек да изльже. Ако във вас има малко милост, малко състрадание, вие ще му простите.

Момчето пак проговорило:

— Всеки със занаята си...

Тогава падишахът не се стърпял и попитал момченцето:

— Ти кой си? Откъде се взе? Защо постоянно повтаряш: „Всеки със занаята си.“

Момчето отговорило:

— Главният везир, преди да ти стане везир, беше месар. Затова предложи наказание съобразно занаята си. Вторият везир, преди да ти стане везир, правеше дюшеци. Той също избра наказание според предишния си занаят. Що се отнася до третия, той, преди да стане твой везир, беше ратай. И знае какво е бедност и глад. Затова те помоли да се прости на този човек, който е изльгал, за да спаси семейството си от гладна смърт. А аз — АЗ СЪМ ХЪЗЪР! Показвам се само пред добри хора. Тук дойдох, за да се покажа не пред тебе и пред първите ти двама

везири, а пред този бедняк и третия везир. Освободи бедняка! Той изпълни обещанието си — доведе ме при теб.

Падишахът и първите двама везири останали смаяни.

Хъзър знаел, че те не ще могат да сторят никакво зло на бедняка и третия везир, и спокойно напуснал двореца.

[1] Падишах¹ (тур. от перс.) — султан; титла на владетел в страните на Близкия и Среден изток и на бившите турски султани — Б.пр. ↑

АЛЛЕМ-КАЛЛЕМ

Живееше някога един беден човек. Той имаше жена, син и магаре. Пренасяше с магарето си товари и със спечеленото преживяваше. Но бяха щастливи, защото на никого не правеха зло и много се обичаха. Бедният човек беше толкова добър, че дори магарето си не биеше. Не знам дали ви е известно, но когато магаре се заиннати, без тояга не можеш го накара крачка да направи. Но той и тогава не го биеше, а с ласкови думи го молеше да продължи пътя си.

На този свят времето лети много бързо. Птиците го носят върху крилете си. Когато плеснат с криле, малките стават големи, а големите остаряват. След време синът на нашия бедняк порасна, а самият той остаря. Остаряха и жена му, и магарето му. Мина още време — бедният човек се разболя и почина.

Мъртвият човек не може да се възкреси, но жената и синът на покойния седем дни и седем нощи плакаха за него. Магарето също увеси печално уши и тежко въздишаше.

На осмия ден синът с остарялото вече магаре отиде да пренесе някой и друг товар и да спечели малко пари. Вечерта се върна късно, но с питка под мишница и пакетче маслини в ръка. Беше купил и слама за магарето.

Майката посрещна сина си с радост. Но синът не беше доволен от спечеленото. Тогава майката каза:

— Не тъжи, мое дете, по-важно е ти да си ми жив и здрав. Друг път повече ще спечелиш.

Изядоха те хляба и маслините. Пиха и студена кладенчова вода от стомна със счупено гърло.

На следващия ден момъкът и магарето работиха до полунощ. Върна се в къщи с две питки и две пакетчета маслини.

Майката посрещна сина си с радост. Като видя, че този път той ѝ носи две питки и две пакетчета маслини, радостно възкрикна:

— Браво, синко! Виждам аз, че няма да оставиш старата си майка гладна.

Изядоха те хляба и маслините. Пиха и студена кладенчова вода от стомната със счупено гърло.

На следващата сутрин момъкът отново тръгна на работа. И той, и магарето работиха, колкото сили имат.

Върна се синът в къщи с две питки, две пакетчета маслини и половин ока^[1] халва. А на магарето освен, сено беше купил и еchemик.

Майката посрещна сина си с радост. Като видя всичко това, просълзи се и каза:

— Синко, благодаря ти!

Синът целуна ръка на майка си. Големите му искрящи черни очи се засмяха. Сложи дланта ѝ на челото си и каза:

— Мамо, взех си хляба в ръце. Ти вече поостаря, трябва да си отдъхнеш. Трябва ти отмяна. Слушал съм, че дъщерята на падишаха била умна и красива. Косите ѝ били като от злато и дълги до земята. Иди утре и ми я поискай за жена.

Майката се изуми. Изслуша тези думи, сви тънките вежди на набръканото си лице.

— Сине мой — каза тя, — нима ще ти дадат дъщерята на падишаха за жена?! С хляб и маслини ли ще я храниш?

— Та нали имаме и халва, майко?

— Дъщерята на падишаха е свикнала да се храни с баници и мед!

Синът нищо не отговори на това.

На следващия ден нашият момък и магарето отново отидоха на работа. Те работиха толкова много, без да почиват, без да си поемат дори дъх, пренасяха такива тежки товари, че вечерта в торбата на магарето освен еchemик и слама имаше и моркови. Момъкът освен хляб, маслини и халва донесе и тава с баница.

Майката посрещна сина си с радост. Изядоха те хляба, маслините и халвата, а когато дойде ред на тавата с баницата, синът каза:

— Мамо, виждаш ли, донесох и баница. Утре ще спечеля и за мед. Иди и ми поискай за жена дъщерята на падишаха. Нима той ще намери по-хубав зет от мен? Аз нищо не искам от него. Не ми трябват нито парите му, нито сановете му. Искам само дъщеря му.

Бедната майка не знаеше какво да отговори. Пък нали беше и майка, та си помисли: „Нима моят син не е достоен за щерката на

падиша? Момък като планина!“

На следващата сутрин, когато синът ѝ отиде на работа, тя сложи фереджето си и тръгна към двореца.

Сто крачки пред украсените със злато и изработени от дялан мрамор врати на двореца я спря султанската стража. Те я взеха за просякиня и ѝ дадоха малко дребни пари. Майката беше така зашеметена от блъсъка на вратите, от червените, извезани със златни нишки чалми на стражата, че не разбра кога е взела подхвърлените ѝ пари. Върна се в къщи.

Вечерта синът освен хляб, маслини, халва и баница донесе и цяло гърне с мед. Майката разказа за случилото се. Той се разgneви и викна:

— Значи, те са те взели за просякиня. Всъщност те, облечени в злато, са такива! Още утре ще отидеш и ще хвърлиш парите в лицата им. След това ще намериш падиша и ще поискаш дъщеря му.

На следващия ден жената отиде в двореца и направи така, както беше казал синът ѝ: хвърли парите в лицето на стражата. Стражите се ядосаха и започнаха да я бият. Вие ще кажете: „Как може да се бие жена, още повече стара?“ Стражата може не само стара жена да бие, но ако иска или ако ѝ се заповядва, може и деца да съсече със сабите си.

Бедната жена се развика. В това време от прозореца със златни решетки към улицата гледаше дъщерята на падиша. Тя чу вика на старата жена и видя как я бият. А пък тя беше не само най-красивата девойка на земята, но имаше и добро сърце, на мравката път правеше. „Може ли дъщерята на падиша да бъде такава?“ — ще попитате вие. Може. В царските семейства също има добри хора, както в бедните — лоши.

Нека не усукваме нашия разказ. Девойката помоли да не бият старицата и заръча да попитат какво иска.

Стражите запитаха:

— Защо си дошла пред вратите на двореца?

— Искам да говоря с падиша — отговори тя.

Като чу това, стражата едва не започна отново да я бие.

— Тази дрипава старица иска да види вашия баща, падиша — съобщиха те на девойката.

Тя дълго моли своя баща падиша. А той, за да не огорчи дъщеря си — за щастие имаше и чудесно настроение, — прие жената.

— Е, кажи, жена, какво искаш от мен?

Майката на нашия момък съвсем просто, като че ли иска от бакалина сушено грозде, каза:

— Дойдох да искам дъщеря ти за моя син...

Под гъстите и широки вежди очите на падишаха се разшириха от учудване. Дали от гняв, или от смях, не зная, но дългата му бяла брада потрепера! Огромните чалми на везирите се размърдаха. Ръката на палача, който стоеше зад трона, хвани здраво меча. Той беше уверен, че падишахът сега ще каже: „Отрежи главата на тази жена. Как смее тя, без род и име, да иска ръката на младата принцеса за своя нехранимайко?“

Но падишахът не каза на палача: „Отрежи главата на тази жена!“ Вече споменахме, че беше в чудесно настроение. Малко преди това беше получил и вест, че армията, която от десет години обсаждаше някакъв град, разрушила крепостните му стени и го превзела. Привиждаха му се дълги кервани с бисери, злато, сребро, които идват към царството му. Падишахът реши да се позабавлява със старицата и каза:

— Добре. Тъкмо тебе чаках, за да дам дъщеря си на твоя син. Но имам едно условие: за четиридесет дни той трябва да научи заклинанието Аллем-Каллем. Ако не успее, ще подаря главата му на този човек — и показа палача, който стоеше зад него.

Бедната жена мълчеше. Тя за първи път чуваше за това заклинание, но събра кураж и каза:

— Добре, ще кажа на сина си. За четиридесет дена ще научи Аллем-Каллем. Той е умен и трудолюбив.

По пътя майката едва сдържаше сълзите си, за да не стане за срам пред хората, но в къщи се наплака на воля. Тя беше уверена, че синът ѝ ще стане жертва на палача. Откъде и от кого да научи заклинанието Аллем-Каллем момчето ѝ, което и на училище не беше ходило?

Свечери се. Момъкът се върна от работа. Като видя подпухналите от сълзи очи на майка си, почувствува тежък камък под сърцето си. Но като разбра каква е работата, се разсмя. Нежно погали набръканото ѝ лице и каза:

— Затова ли тъжиш, мамо? Не трябва. В тази страна все ще се намери някой, който да знае това заклинание. А сега, да не губим

време. Да сложим на магарето юргана и дюшека и да тръгваме на път.

В къщата имаше всичко на всичко няколко парцала, които те наричаха юрган и дюшек, некалайдисана тенджера и стомна със счупено гърло. Натовариха всичко и преди изгрев-слънце тръгнаха на път. Дълго вървяха, през планини и долини, реки и езера минаха и все вървяха и вървяха. Срещнаха овчар, който им даде малко хляб и сирене.

На следващия ден стигнаха самия връх. Умората натежа върху тях и те седнаха да си отдъхнат.

Нощта покри с черния си плащ земята. Изгряха звездите. Бедната женичка веднага заспа. Тъкмо и синът понечи да затвори очите си, магарето зарева. Майка и син скочиха на крака и що да видят? Към тях се приближава великан, толкова голям, че главата му опира звездите. Старицата едва не умря от страх. Синът се помъчи да успокои магарето, което непрекъснато ревеше. На вид той изглеждаше като че ли съвсем не се бе изплашил, но в интерес на истината ще добавим, че сърцето му биеше до пръсване. С глас, от който затрепераха дърветата, великанът попита:

— Какво ви носи насам?

Вече казахме, че синът се захвана да успокоява магарето, затова майката разказа на великана за случая.

— Добре — каза великанът. — Остави го при мен. Аз ще го науча на Аллем-Каллем. След трийсет и осем дни ела и си го прибери.

Майката не искаше да остави сина си. По-скоро беше готова да захвърли всичко и да избяга в друго царство, като вземат и магарето. Но какво можеше да направи тя, като синът ѝ веднага се съгласи?

Момъкът целуна ръка на майка си. Кървави сълзи закапаха от нейното сърце. Тръгна с магаренцето по обратния път.

Под звездното небе, на върха на планината останаха само великанът и момъкът. Удари го великанът и той се превърна в ябълка. Сложи ябълката във великанския си джоб и тръгна на път.

За един ден великаните изминаваха толкова път, колкото обикновените хора изминават за четиридесет дена. Нашият великан беше не по-лош от другите великанни, затова измина четиридесетдневния път за двадесет и три часа и половина. Пристигна в своя дворец, влезе във великанската си стая и извади от джоба си

ябълката. Удари я и тя се превърна в момък. Великанът го заключи и излезе.

Седя момъкът час-два. Доскуча му. Опита се да отвори вратата, заключена. Заспа. Изведнъж вратата се отвори. Влезе девойка, красива като пълна луна, и каза на нашия герой:

— Братко мой, как си попаднал тук? И на всичко отгоре си пееш. Изглежда, не знаеш какво те чака. Този проклет великан и теб ли те подлъга с Аллем-Каллем? Погледни тази кула...

Погледна момъкът там, където сочеше девойката, и видя кула на седемдесет и седем етажа, цялата от човешки черепи.

— Тези черепи са на такива като тебе. Те също искаха да изучат заклинанието, но... нито един не излезе жив оттук.

— Аз ще науча заклинанието Аллем-Каллем. След това ще изляза невредим оттук и ще взема дъщерята на падишаха за жена — каза твърдо момъкът.

Девойката остана възхитена от неговата смелост.

— Ще ти дам един съвет — каза тя. — Утре сутринта ще дойде великанът и ще иска да се борите. Не се съпротивявай. Когато се хвърли върху теб, веднага падни на земята. Иначе ще те разкъса на парчета. Това ще го ядоса и той ще вика: „Ставай!“, и ще те бие. Не му обръщай внимание, продължавай да лежиш. Утре вечер пак ще дойда и ще те науча на останалото.

Девойката излезе. Той, без да мигне, дочака утрото. Страхуваше се. Героят си е герой, но и страхът си е страх.

Сутринта великанът дойде. Поиска да се борят. Хванаха се здраво един друг, но момъкът тутакси падна на земята. Великанът се ядоса, закрещя, заудря го. А ударите му не са такива, на които сме свикнали, затова момъкът, ще не ще, лежеше и не мърдаше. Великанът отново го вдигна на крака. Момъкът постоя миг и пак падна. Така продължи до късна вечер.

Вечерта великанът пак заключи момъка и излезе.

В полунощ вратата се отвори. Появи се красивата девойка.

— Братко мой, ти се вслуша в съвета ми и остана жив. Сега вече ще мога да те уча на заклинанието Аллем-Каллем — каза тя.

Сутринта, миг след като излезе девойката, дойде великанът. Отново поиска да се борят. Момъкът, както и предишния ден, не се съпротивява и падаше на земята. Великанът пак се ядоса, пак

започна да крещи, да го бие, но всичко беше напразно; силните удари още повече го омаломошиха.

Нека не удължаваме нашия разказ. Накратко: същата вечер великанът отново го заключи; в полунощ отново дойде девойката и продължи да го учи на Аллем-Каллем. Трийсет и осем дни великанът би момъка, трийсет и осем дни той упорито учи заклинанието. Накрая великанът каза:

— Сине мой, ти си най-големият глупак. Още щом те докосна, падаш на земята. Няма да можеш да изучиш заклинанието Аллем-Каллем. Напразно те взех. Махай се оттук. Върви при майка си. Тя те чака на върха на планината.

Тръгна нашият момък към върха на планината. Той беше щастлив, защото излезе невредим и много добре беше изучил Аллем-Каллем.

На върха на планината той прегърна майка си. Тя си поплака от радост. Поеха към къщи. Не минали и десетина крачки, синът се превърна в заек. Заекът заподскача около старицата. Козината на този необикновен заек беше по-бяла от сняг, очите му светеха като червени корали, а ушите му бяха красиво изправени.

— Къде си, синко? Къде пропадна?

Момъкът-заек поскача още малко, помърда тънките си мустаци и... хоп... отново стана човек.

— Къде така изчезна, синко? — попита майката. — Тук преди малко подскачаше един заек. Можехме да го хванем и да го продадем. Жалко, изпуснахме го...

Повървяха още малко. Момъкът... хоп... превърна се в кон. Но какъв кон! Всяко косъмче от злато, копитата му от елмази, а в опашката му вплетени безценни бисери. И така блести на слънцето, че ослепява очите. Като видя коня, майката пак завика:

— Ей, сине, къде си? Ела бързо да хванем този кон. Ще го заведем на пазара и ще го продадем. Парите ще стигнат до края на живота ни.

Синът-кон се засмя, по-точно подсмихна се. Докато майката се оглеждаше... хоп... превърна се пак на човек.

Казахме, че няма да протакаме нашия разказ, да разказваме все по-дълго и по-дълго. Моля за извинение. Завършвайки тази дълга повест, ще кажа, че майката и синът се върнаха в къщи. На следващата

сутрин пред очите на майката момъкът се превърна в петнист елен с рога от злато и копита от брилянти.

— Майко — каза той, — отведи ме на пазара и ме продай.

— Бре синко, как ще те продам?

— Не се страхувай, мамо. Прави това, което казвам.

Заведе майката елена на пазар. Около него се събра много народ. Никой в града не беше виждал такова нещо, никой не можеше да определи цената му. Най-накрая един търговец каза:

— Този елен може да купи само падишахът. Само в неговата хазна може да има толкова пари.

Известиха за случая в двореца. Дойдоха хората на падишаха. Еленът много им хареса и те го купиха. Жената получи цяла торба злато. Такъв елен струваше къде по-скъпо, но бедната жена нищо не можеше да направи. Цената определиха хората на падишаха. Каже ли тя: „Малко е“, може да не получи дори един грош.

Отведоха елена в градината на падишаха. Сложиха му прясно сено и той започна да яде. Колкото повече ядеше, толкова по-малък ставаше, докато съвсем изчезна. Остана само юздичката, привързана за кола. Тези, които видяха това, безкрайно се удивиха. Не знаеха какво да мислят. Разказаха всичко на падишаха. Той дълго размишлява и поглажда побелялата си брада. „Какво ли е това животно?“ — попита той везира си. Никой не може да отговори. Падишахът реши повече да не мисли за това.

А сега нека се върнем при момъка. Той се превърна в човек. Върна се в къщи и помоли майка си с парите да построи къща. След това се превърна в арабски жребец и пак каза:

— Заведи ме на пазара и ме продай.

Заведе майката жребеца на пазара. Такъв жребец никой не бе виждал не само от времето, когато бе построен пазарът, но и от основаването на самия град. Отново се събраха търговците, занаятчиите, бейовете и богатите аги, но и сега никой не можа да определи цената... Работата стигна до ушите на падишаха. А конете той обичаше много. Изпрати пак хората си на пазара.

Докато момъкът разиграваше падишаха с помощта на заклинанието Аллем-Каллем, вестта за тези чудеса стигна и до ушите на великана. Той веднага разбра всичко. Превърна се във вятър и долетя. В същия миг се залепи за юздата на жребеца. Но момъкът се

оказа по-чевръст. Превърна се в гълъб и литна над пазара. Като видя това, великанът тутакси се превърна в сокол и се спусна след гълъба. Гълъбът летя, летя, кацна на прозореца на дъщерята на падишаха и се превърна в китка рози. Тя през целия си живот не беше виждала такава красива китка.

— А, какви хубави рози — каза тя, отвори прозореца, взе розите и започна да ги мирише.

Великанът видя това. Превърна се в земетръс и започна да тресе двореца като лулка. Девойката така се изплаши, че изпусна китката от отворения прозорец на улицата. Падна тя, превърна се в просо и се пръсна по земята. Великанът се превърна в кокошка и започна да кълве просото. Дъщерята на падишаха с тревога и страх следеше всичко това от прозореца си. Кокошката изкълва всички зърна. Остана само едно. Когато се готвеше да изкълве и него, зърното се превърна в лисица. Тя се хвърли върху кокошката и я удуши.

Не само дъщерята на падишаха видя това, но и стражата, и минувачите. Всички се слисаха.

Лисицата удари чело на земята и се превърна в човек. Нашият юноша се поклони пред дъщерята на падишаха. После отстрани стражата, отиде право при падишаха и му каза:

— Аз изучих заклинанието Аллем-Каллем. Сега е твой ред да удържиш на думата си. Дай ми дъщеря си за жена.

Падишахът се обърка. Започна да крои коварни хитrostи, за да не даде дъщеря си на момъка. Но беше невъзможно да го затвори или да му отсече главата.

Момъкът разгада мислите на падишаха и каза:

— Падишах, ако ти не удържиш на думата си, ще ме принудиш още веднъж да докажа доколко владея заклинанието на Аллем-Каллем. Знай — ще те превърна в свиня и ще те кача на този трон.

Падишахът се видя принуден да даде дъщеря си на момъка. Но тя отдавна вече беше харесала нашия герой. Четиридесет дни и четиридесет нощи пируваха сватбарите. След сватбата момъкът отиде в двореца на великана. Намери девойката, която го научи на заклинанието Аллем-Каллем, доведе я в града и я омъжи. Не забрави и магарето си. Построи му хубав обор и го остави да си почива.

[1] Ока — 1225 грама — Б.пр. ↑

СЛЕПИЯТ ПАДИШАХ

В далечни времена, неизвестно кога и къде, живял един падишах. Но този падишах не бил от онези, които вие познавате. Младостта му минала ту в лов, ту във войни. Без отдих и почивка той или размахвал сабя, или пускал стрели, или въртял боздуган. Така, яхнал своя кон, падишахът обиколил с армията си четирите краища на земята. Покорил крепости и градове, загубил градове и крепости. Накратко, нито сам знаел покой, нито народът си оставял на мира. Съседните народи също вдигнали ръце от него. И когато този падишах станал на седемдесет и пет години, изведнъж ослепял. Разбира се, ако очите му виждаха, той би продължил да пришпорва коня си, да насяска царства и народи, но какво можел да направи — бил сляп. Седял падишахът на трона си в тронната зала и от очите му започнали да текат сълзи като из ведро. Всеки ден падишахът проливал по две ведра сълзи. Едното било златно, а другото — сребърно. В златното ведро течали сълзите от дясното му око, а в сребърното — от лявото. Мъдреци, лекари, знахари и даже ветеринари се стекли при падишаха, за да намерят средство, с което да помогнат на своя владетел, но всичко било напразно. Най-после, един ден, от края на света, от планината Каф, дошъл един дервиш. Прегледал той очите на падишаха, седнал, хванал бялата си брада и четиридесет дни и нощи мислил. Накрая казал:

— Царю честити, има една възможност да ти се излекуват очите. За това трябва да се намери шепа пръст от оная земя, където не е стъпвал твой кон. И когато ти донесат пръст от тази земя, поръси я върху очите си. Тозчас ще прогледнеш.

Като чул това падишахът, вместо две ведра; започнал да пролива по три ведра сълзи на ден. „Защо?“ — ще попитате вие. Работата е в това, че едва ли имало място, където да не е стъпил конят на падишаха.

Така минали месец, два, година. Една сутрин при падишаха дошъл най-големият му син.

— Татко падишах — казал той, — позволи ми да отида да намеря оная земя, където не е стъпвал твой кон, и да ти донеса шепа пръст.

Не казвай, че няма такава земя. На всяка цена ще я намеря.

Падишахът дълбоко в себе си не повярвал, че може да се намери земя, на която да не е стъпвал неговият кон, но какво да се прави — надеждата е велико нещо, разрешил на големия си син да отиде.

Най-големият син се метнал върху коня и тръгнал на път. Вървял ден, два, три дена вървял, а от него ни вест, ни кост. Когато вече всички от двореца били загубили надежда, най-големият син пристигнал.

— Нося радостна вест, татко падишах — казал той. — Ето ти пръст за очите. Взех я от върха на стените на Прокълнатата крепост. По тези стени не конски крак, а човешки крак не би могъл да стъпи, защото стените са едни такива отвесни, тесни... Поръси очите си с тази пръст, нека те да прогледнат.

Падишахът въздъхнал, задържал сълзите си, за да може да говори, и казал:

— Не, синко. Когато бях млад, на върха на стените на тази крепост, яхнал коня си, аз хвърлях копия заедно със сина на падишаха на великаните.

Като чул това, най-големият син навел глава и излязъл.

Отишъл при падишаха средния син.

— Позволи ми, татко — казал той, — да ти дам тази пръст. Тя е от пропастта, която е зад Седемте долини. Тази пропаст е толкова дълбока, толкова дълбока, че едва ли някога човешки крак е стъпвал там.

— Не, синко — отговорил падишахът, — на дъното на тази пропаст отдавна е стъпвал човешки крак. Когато бях млад, там ходех на лов за диви патици.

Пропаднали всички надежди да се изцерят очите на падишаха.

В един прекрасен ден при падишаха дошъл най-малкият син.

— Позволи на мен да се опитам да намеря лекарство за очите ти — казал той.

— Откажи се от това желание — отговорил падишахът, — нима има по земята място, където да не е стъпвало копитото на моя кон?

Но малкият принц настоявал на своето. Баща и син се прегърнали. Отишъл принцът в дворцовата конюшня, изbral един жребец, който не приличал по нищо на другите.

— Ето този жребец е достоен да ме носи на седлото си — казал той.

— Хранете го четиридесет дни, но не с ечемик и слама, а със сухо грозде и кестени.

После отишъл в една суха степ и заповядал:

— Поливайте това място непрекъснато в продължение на четиридесет дни.

Четиридесет дни хранили жребеца със сухо грозде и кестени, четиридесет дни поливали степта. На четиридесет и първия ден принцът отишъл в конюшнята, метнал се върху жребеца и се озовал в степта, която от четиридесетдневното поливане се превърнала в непроходимо блато. Той пришпорил коня си в такъв галоп, че подковите му преобърнали дъното на цялото блато, а от седмия пласт под земята се вдигнал такъв прах, че всичко наоколо се забулило в тъмен облак.

— Жребец, който може да направи на пух и прах това блато, е достоен да ме носи върху седлото си — казал принцът, пришпорил коня и излязъл на път.

Дълго вървели, през гори и планини минали. На третата вечер принцът, яздейки своя кон, видял на земята някакъв блъсък, като че ли на земята било паднало късче слънце и сега свети сред долината.

„Какво ли е това?“ — си помислил принцът. Приближил се и видял, че това е крило на птица. Взел той крилото. „Може да ми потряба“ — си помислил. В същото време, незнайно откъде, дочул тайнствен глас:

— Не вземай това крило, принце! То ще ни донесе нещастие.

Принцът не обърнал внимание на тези думи, сложил лъскавото крило в джоба си, метнал се на коня и го пришпорил с всичка сила. Дълго ли вървял, кратко ли вървял, не зная колко дни е вървял, но зная, че в един прекрасен ден принцът със своя прекрасен жребец се спрял в един град, пред един хан. Стопанката на хана била една старица.

— Свободни места няма — казала тя на принца.

Но само като й дал шепа жълтици, старицата заговорила другояче:

— Добре дошъл, синко, добре дошъл! И за теб, и за твоя кон ще се намери място. Ако имаш кучета, и за тях ще има. Добре дошъл, ще ти бъда покорна робиня.

Този ден падишахът, който царувал в града, заповядал чрез своите глашата:

— Тази нощ никой не бива да пали лампа!

Преди да легне, принцът извадил от джоба си вълшебното крило и го поставил на рафта, където стояла незапалена лампа. През нощта падишахът обходил със своята свита града. И изведнъж видял, че единият прозорец на хана е облян в ярка светлина. Сутринта хората на падишаха започнали да търсят пътника, който се осмелил да наруши заповедта му. Хванали принца и го завели при падишаха.

— Защо не изпълни заповедта ми? Как се осмели да запалиш светлина? — попитал падишахът.

— Повелителю мой, аз съм чужденец — отговорил принцът, — пристигнах вчера, бях изморен и легнах да спя по-рано. Що се отнася до светлината, това не беше лампа. Светеше едно крило, което намерих по пътя.

— Би ли ми го дал? — попитал падишахът.

— Разбира се — отговорил принцът.

Дал перото на падишаха. Той бил възхитен от подаръка и тутакси му прости. Перото така силно светело, че скоро в двореца престанали да палят лампи. Хората трудно можели да различават деня от нощта. В същото време падишахът непрекъснато си повтарял:

— Има ли по света по-щастлив човек от мен?

Веднъж тези думи дочул везирът. Той казал на своя повелител:

— Да, по цялата земя няма по-щастлив човек от вас, но... мисля си, каква ли може да бъде самата птица, която има такива криле? Виж, друго щеше да бъде, ако я имахте цялата...

— Добре, но как да се намери цялата птица? — попитал падишахът.

— Младежът, който е намерил крилото, то се знае, може да намери и птицата — отговорил везирът.

Падишахът извикал принца при себе си:

— Или ще ми намериш птицата — казал му той, — или ще ти взема главата.

Бедният момък съвсем се объркал. Върнал се отчаян в хана, влязъл в конюшнята. Докато оседлавал коня си, принцът непрестанно си мърморел. Изведнъж конят заговорил с човешки глас:

— Принце, нима не те предупреждавах, че това перо ще ти донесе нещастие? Не ме послуша, а ето и последствието. Сега нищо друго не ни остава, освен да тръгнем на път и да търсим птицата.

Слушай: иди при падишаха и му поискай едно тълсто магаре. Ще го вземем и ще отидем в планината Каф. Тази птица е цар на всички птици. Веднъж в годината тя събира птичия народ в склоновете на планината. До следващия събор остава още малко време. Когато пристигнем там, ти ще заколиш магарето, ще го направиш на малки късчета и ще ги разпръснеш в околността. Само около ребрата на магарето ще оставиш малко повечко месо. Ще поставиш костите му под едно голямо дърво и ще се скриеш. Птиците ще започнат да се събират и когато последен долети техният цар, те ще поискат разрешение да изядат месото. Той ще им разреши и те ще се спуснат към парчетата, а самият той ще седне на купчината кости и ще кълве месото от ребрата. Ти ще хванеш птицата, без да й даваш да се опомни, ще сложиш главата й под крилото, ще се качиш върху мен и с всичка сила ще бягаме.

Казал това конят и мълкнал.

Принцът направил всичко, което му заръчал конят. Когато пристигнали до планината Каф, той заклал магарето, разхвърлял парчетата месо по склона, после се скрил между ребрата на магарето. Не минало много време и от четирите краища на света започнали да се събират по склоновете на планината Каф всички птици. Пляскали те криле и нежно и тихо чуруликали и цвърчели. Ето че във въздуха се разнесъл шум и всичко утихнало. Погледнал принцът и видял, че над него се спуска поток светлина. За да не ослепее, той затворил очи. Бавно, плавно се спуснал птичият цар на земята. След като поговорил известно време с поданиците си, той им разрешил да изядат месото, после се настанил на скелета на магарето. Момъкът бързо хванал птицата, метнал се на коня и с все сила препуснали.

Падишахът видял птицата и едва не полудял от радост. Дворецът, осветен от птицата, засиял като слънце. Падишахът попитал везира:

— Има ли на земята по-щастлив падишах от мене?

— Всичко това е чудесно — отвърнал везирът, — но не зная как да кажа... вашият дворец, вие ще ме извините, но не подхожда за такава птица. Друго би било, ако дворецът е от слонова кост...

— Кой ще ми построи такъв дворец? Откъде може да се намери толкова много слонова кост? — попитал падишахът.

— Момъкът, който намери птицата, ще намери и слоновата кост — отговорил везирът.

Падишахът тутакси изпратил човек в хана за принца.

— Или дворец от слонова кост, или главата — отсякъл късо повелителят.

Отново се объркал момъкът, не знаел какво да прави. Тогава конят му казал:

— Принце мой, не ти подобава да бягаш. Иди поискай от падишаха мехове, пълни с ракия, и една рота войници. Ще отидем в гората, където живеят слоновете. Там има езеро. Точно по обед, в най-голямата горещина, слоновете пият от него вода. Ще излееш ракията в езерото, а войниците ще скриеш зад дърветата. Слоновете, които пият от водата, ще се напият и ще се натъркалят по земята. Алкохолът е нещо, което може да повали и слоновете така, че да загубят слонската си сила и да заприличат на мокри кокошки. Заедно с войниците можеш спокойно да изрежеш зъбите им.

Момъкът направил както го научил конят: взел рота войници, сто меха с ракия, пълни догоре, отишъл в гората, където живеели слоновете, и изсипал ракията в езерото. На пладне слоновете, големи като движещи се планини, дошли от езерото и шумно пили с хоботите си от езерната вода. Напили се. Превърнали се в без силни мокри кокошки, а в това време момъкът и войниците изрязали зъбите им, натоварили ги и се върнали в града. Майсторите на града направили на падишаха дворец от слонова кост. Тогава падишахът сложил птицата в златна клетка, окачил я в тронната зала на този дворец, извикал своя везир и го попитал:

— Има ли на земята по-щастлив падишах от мен?

Везирът му отговорил така:

— Разбира се, няма, царю честити, но... Вижте, не се гневете, но за един такъв дворец нямате достойна царица... Нима може да бъде подходяща за такъв дворец друга освен първата красавица на света?

— Кой не иска да се ожени за най-голямата красавица на земята — казал падишахът. — Но как може да се намери и да се доведе в двореца?

Везирът отговорил така:

— Този, който можа да намери птицата и слоновата кост, ще намери и най-красивата жена на света.

Хората на падишаха отишли в хана и предали на принца заповедта на своя господар.

„Е, това е вече много“ — си помислил принцът и отишъл при коня да сподели мъката си. Тогава конят казал на принца:

— Няма що, ще трябва да минем и през това изпитание. Да се бяга от трудностите е непростимо за един юнак. Земята, която ти търсиш, за да излекуваш очите на своя баща, е страната на първата красавица. Хайде да тръгваме на път.

Скочил момъкът върху седлото на коня и тръгнали. Вървели ден, вървели два, колко дена вървели, не зная точно, но една сутрин се озовали пред градината на първата красавица на света.

— Слез от мен и влез в градината — посъветвал конят принца.
— От бодливата роза откъсни седем клонки. Първата красавица идва тук всеки ден и преди изгрев-слънце бродира на своя гергейф. Полекичка ще се приближиш отзад, ще я хванеш за косите и със седемте розови клонки ще почнеш да я биеш. Ще я биеш дотогава, докато каже „стига!“ След това ще я вземеш за ръка и доведеш тук.

Момъкът направил така, както го научил конят: влязъл в градината, откъснал розовите клонки и какво да види — първата красавица на света, с коси като пясъка край морето, с лице като сняг, светла като слънчев лъч, седи и бродира на гергефа си. Бързо се доближил до нея нашият момък, хванал я здраво за косите и започнал да я бие с трънливите клонки. Не минало много време и първата красавица завикала:

— Стига, момко! Аз съм твоя! Отдавна чаках юнак като тебе.

Момъкът и първата красавица се качили върху коня и потеглили за града. Принцът я дал на падишаха и се приbral в своя хан. В това време взел и шепа пръст от нейната градина, по-точно изпод гергефа ѝ.

Настанили първата красавица на света в харема на стария шах. За да ѝ се хареса, той направил какво ли не, но красавицата дори не се усмихвала.

— Ако искаш да се засмея, ако искаш да ти стана жена — казала накрая тя, — накарай да доведат кобилите ми от острова, който се намира зад Седем морета. Когато ги доведат, ти ще се изкъпеш в тяхното мляко, ще се подмладиш и тогава вече аз ще съм твоя.

— Кой може да доведе тези кобили? — попитал падишахът.

— Който успя да ме доведе тук, той ще може да доведе и кобилите ми — отговорила първата красавица.

Предали на нашия момък заповедта на падишаха. Отново скочил той върху своя кон и тръгнал на път. Стигнал до едно море. Тогава конят казал на принца:

— Ще заколиш четиридесет бивола, ще им одереш кожите, ще ме наметнеш с тях, след което ще се скриеш хей зад онзи шубрак. Аз ще иззвиля. От морето ще излезе морско чудовище. Ще започнем да се бием. То ще направи на парчета тези биволски кожи, но за четиридесетата силите няма да му стигнат. Ти бързо ще сложиш седлото ми върху гърба му и то ще те изведе на острова, където се намират кобилите. Ще хванеш сивата и черната и ще ги доведеш.

Момъкът направил така, както го научил конят: покрил го с четиридесет биволски кожи, сбил се конят с морското чудовище и когато свършили силите на чудовището, принцът се метнал на гърба му, отишъл на острова, хванал сивата и черната кобила, върнал се, после отишъл при падишаха, дал му ги.

Падишахът попитал първата красавица:

— Добре, но кой ще дои тези кобили?

— Юнакът, който ме отвлече — отговорила красавицата. —

Преди това нека натопи кърпата ми в моите благованни масла.

Предали това на момъка. Той направил така, както заръчала първата красавица. Издоил кобилите, млякото на сивата кобила сложил в златна кофа, а на черната — в сребърна и ги изпратил на първата красавица. Започнала първата красавица да мие падишаха с млякото от сребърната кофа и колкото повече го миела, толкова той се смалявал и накрая съвсем изчезнал. След това изкъпала принца с млякото от златната кофа и той като първата красавица на света станал безсмъртен. Цели четиридесет дни и четиридесет нощи траяла тяхната сватба в двореца от слонова кост. И птицата от кафеза на падишаха пуснали на свобода.

Минали няколко дена. Колкото повече ставали дните, толкова по-голяма мъка лягала в сърцето на принца. Престанал дори да се смее... Не издържала първата красавица на света и един ден го попитала:

— Защо си така мрачен? Имаш царски трон, имаш жена — първа красавица на света, какво ти липсва?

— Ах, царице моя — казал принцът, — аз самият съм син на падишах. Но работата не е в това. Аз съм добър и любещ син. Цели

седем години какво ли не изтеглих, за да намеря цар за очите на баща ми. Ето че намерих цар, а не мога да го занеса.

— Още утре ще тръгнем на път, ще отидем при баща ти — казала първата красавица.

На следващия ден вечер били на път. Дълго вървели, през планини и долини минали и една сутрин стигнали страната на принца. Бащата на момъка, слепият падишах, отдавна бил загубил всякааква надежда, че някога ще се завърне най-малкият му син и когато синът му казал: „Аз намерих цар за твоите очи!“ — той не знаел на какво повече да се радва: на това, че се върнал, или на цяра. Накрая решил, че трябва да се радва и на едното, и на другото.

— Откъде е пръстта, която си ми донесъл, синко? — попитал слепият падишах.

— Взех я изпод гергефа на твоята снаха, мили татко.

— А коя е тази, която ми става снаха?

— Първата красавица на света, мили татко.

Падишахът покрил очите си е тази пръст и тозчас прогледнал. Отново отпразнували сватбата на младия принц и красавицата. Празнували четиридесет дни и четиридесет нощи. Раздали и на целия град халва. Всички се радвали, нека и ние да се порадваме.

ПОДЗЕМНАТА ОРЛИЦА

Живеели едно време в едно царство трима братя. Баща им се разболял и с всеки изминат ден силите му все повече и повече го напускали. Отишъл най-големият брат до леглото на болния си баща и казал:

— Татенце, защо с всеки изминат ден все повече и повече слабееш?

Бащата отговорил на най-големия брат така:

— Защото съм тежко болен, синчето ми.

Отишъл средният брат до леглото на болния си баща и казал:

— Татенце, защо с всеки изминат ден все повече и повече слабееш?

Бащата отговорил на средния брат така:

— Защото съм тежко болен, синчето ми.

Отишъл най-малкият брат до леглото на болния си баща и казал:

— Татенце, защо с всеки изминат ден все повече и повече слабееш?

Бащата отговорил на най-малкия брат така:

— Ако ти кажа причината на болестта ми, ще ми помогнеш ли, синчето ми?

— Ще направя всичко, което е по силите ми, само и само да ти помогна — отговорил най-малкият брат.

Бащата въздъхнал и казал:

— В едно далечно царство царува падишах Огуз. Този падишах ми открадна трите вълшебни славея. Ето това е мъката ми.

Най-малкият брат отишъл и рассказал всичко, което чул от баща си, на другите братя.

— Ние вече знаем защо баща ни все повече и повече слабее. Да отидем да намерим вълшебните славеи и да ги върнем на нашия баща — казали братята.

На следващата сутрин тримата братя излезли на път. Дълго вървели, през гори и долини минали и стигнали до един кръстопът,

където се срещали три пътя. В началото на първия път имало камък с надпис:

КОЙТО ВЪРВИ ПО ТОЗИ ПЪТ, ЩЕ СЕ ВЪРНЕ ЖИВ И ЗДРАВ.

На камъка на втория път пишело:

КОЙТО ВЪРВИ ПО ТОЗИ ПЪТ, МОЖЕ ДА СЕ ВЪРНЕ, МОЖЕ ДА НЕ СЕ ВЪРНЕ.

А на камъка на третия:

КОЙТО ВЪРВИ ПО ТОЗИ ПЪТ, НАЗАД НЕ СЕ ВРЪЩА.

Най-малкият брат казал на най-големия:

— Ти тръгни по този път, от който се връща жив и здрав.

После отишъл при средния брат:

— Ти, братко, тръгни по този път, от който може да се върне, може и да не се върне човек. А аз ще тръгна по третия път.

С тези думи най-малкият брат се сбогувал с другите си братя и се отправил по този път, от който човек не се връщал назад.

Вървял, вървял най-малкият брат по този път и една сутрин стигнал до една ливада. Забил той в земята кол и вързал за него коня си. После легнал на тревата и заспал. В съня си дочул шум, като че ли по ливадата вървял някой. Събудил се и какво да види: към него идва огромен великан. А в онези времена имало великани, ако искате ми вярвайте, ако искате недейте. Великанът отишъл при момъка. Като видял, че великанът ще го стъпче с краката си, той взел едно копие,

хвърлил го към огромната глава на великана и го убил. Метнал се на коня и продължил пътя си.

Един ден по обед той пристигнал пред една къща, същински дворец. Слязъл от коня. Качил се по стълбите. Почукал на вратата. Отворила му една девойка.

— Ах, братко — казала тя, — как успя да дойдеш дотук? Този дом е на падишаха на змейовете Шах-Маран. Всеки миг може да се върне и веднага ще те изяде.

Най-малкият брат отговорил на девойката:

— Не тъжи, никой нищо не може да ми направи. Как се казваш?

— Казвам се Гюлпери — отговорила девойката.

— Ела с мен — казал момъкът. — Не искаш ли да те отведа оттук?

— Добре, но как ще се измъкнем от великана?

— От великана аз вече те избавих — казал момъкът, — убих го.

Сега аз ще вървя по този път нататък, а на връщане ще те взема със себе си. Чакай ме.

— Ще те чакам — съгласила се девойката.

Най-малкият брат се метнал на коня и продължил по-нататък. Пътувал цял месец. Една сутрин пред него се появил дворец. Това бил дворецът на Гюлизар, средната сестра на Гюлпери. Момъкът и на нея обещал, че ще я вземе със себе си на връщане. Тя се съгласила и той продължил пътя си.

Отново пътувал цял месец. Видял друг дворец. Тук живеела най-малката от трите сестри. Казвала се Гюлбахар. Момъкът й казал, че на връщане ще я вземе със себе си. Девойката, така, както и нейните по-големи сестри, се съгласила да го чака.

И отново препуснал своя кон. Пътувал още един месец. В един прекрасен ден видял някакъв старец. Той седял посред пътя и в ръцете си държал едно кълбо, което ту развивал, ту навивал. Момъкът попитал:

— Защо ту развиваш, ту навиваш кълбото дядо?

— Навивам го, за да приближа далечното, а го развивам, за да отдалеча близкото, синко — отговорил старецът.

— Деденце — казал момъкът, — чувал съм, че тук живее падишах на име Огуз. Как мога да го намеря?

— Синко — отговорил старецът, — този падишах от време на време изпада в Огузов сън. Сънят продължава четиридесет дена. Днес той пак легна да спи. Ако сега отидеш в неговия дворец, ще видиш, че и хората, и зверовете там спят. Лъвове, тигри, кучета с ей такива зинали уста, жандарми, войници — всички до един спят дълбок сън. Не се бой, по-рано от четиридесет дена те няма да се събудят. Можеш да влезеш в двореца като у дома си.

Изслушал момъкът внимателно думите на стареца, целунал му ръка и продължил пътя си.

В един прекрасен ден видял пред себе си двореца на падишах Огуз. Влязъл вътре и какво да види: лъвове, тигри, кучета, жандарми — всички стоят като вкаменели. Очите им са широко отворени, но спят. Момъкът се изкачил по стъпалата, минал през големи салони и влязъл в покоите на падишах Огуз. Той също спял върху своя трон. А трите славея пеят ли, пеят в клетката, която се намирала над главата на падишаха. Момъкът взел славеите и излязъл от стаята.

Като се отдалечил малко от двореца, той се спрял.

— А бе — казал си той, — лицето на този падишах беше покрито, а аз даже не се потрудих да го видя що за човек е.

Върнал се момъкът в двореца, влязъл в покоите на падишаха, открил лицето му и що да види: пред него девойка, прекрасна като слънцето. Слисал се от удивление нашият герой. После отново ѝ покрил лицето и излязъл с трите славея от двореца.

Вървял цял месец. Стигнал до двореца на Гюлбахар. Качил я върху коня си и продължил. Вървял още месец. Стигнал до двореца на Гюлизар. Качил и нея на коня и пак продължил. Стигнали до двореца на Гюлпери. И нея взел със себе си.

Една сутрин, когато изгрявало слънцето, момъкът стигнал на същия оня кръстопът, където се разделил с братята си, и видял, че и двамата са вече там. На най-големия брат дал Гюлпери, на средния — Гюлизар, а Гюлбахар направил своя годеница.

Тримата братя с трите девойки тръгнали на път. Насреща им се появил дълбок кладенец. Били много жадни. Най-големият брат казал:

— Ще се спусна в този кладенец, за да извадя малко вода.

Вързали най-големия брат с дебело въже и го пуснали в кладенеца. Но още не слязъл и един аршин^[1], той завикал:

— Изтеглете ме, братя! Загивам!

Изтеглили горе най-големия брат и спуснали в кладенеца средния. Но още не слязъл и един аршин и той завикал:

— Изтеглете ме, братя! Загивам!

Изтеглили горе средния брат. Тогава най-малкият брат взел въжето, вързал го за кръста си, отишъл при кладенеца и преди да го спуснат, казал на братята си:

— Ако викам, че загивам, не ми обръщайте внимание, не ме изтегляйте горе, а колкото се може по-бързо ме спуснете на дъното.

Гюлбахар започнала да се моли на най-малкия брат:

— Не се спускай в кладенеца. Слезеш ли веднъж, няма да се върнеш.

Момъкът не обърнал внимание на нейните молби. Тогава девойката казала:

— Щом си решил твърдо да се спуснеш, послушай ме. На дъното ще видиш два овена: чер и бял. Те ще се движат като светкавици около теб. Ако успееш да се метнеш на белия овен, той ще те изведе на белия свят. Ако събркаш и се качиш на черния, той ще те свали седем пласта под земята.

Спуснал се момъкът на дъното на кладенеца. Всичко там било така, както казала девойката. Около нето започнали да се въртят два овена, единият бял, а другият — черен. Най-малкият брат се опитал да скочи върху белия овен, но паднал върху черния и той тутакси го свалил седем пласта под земята.

Под земята момъкът почукал на вратата на една старица:

— Бабичко, дай ми малко вода — помолил се той.

Старицата му дала вода, ама каква вода било това — червена като кръв. Пък и с един такъв тръпчив вкус. Момъкът попитал:

— Защо ви е такава водата, бабичко, като кръв?

— Ах, синко — отговорила старицата, — зъл великан ни спря водата. За да ни пусне малко вода, всеки ден трябва да му носим по една девойка за закуска. След като изяде девойката, водата става кървавочервена. Вече не останаха в града девойки и днес е ред на дъщерята на падишаха.

— А къде е този извор? — попитал момъкът.

— Синко, синко — рекла старицата, — колко юнаци се пребориха с него, но той разкъса всички на парчета и ги изяде. Недей отива, и тебе ще изяде!

— Ти само ми покажи този извор, а останалото остави на мен! — настоял момъкът.

Старицата му показала пътя, който водел към извора.

Стигнал момъкът до извора, спрял се и видял великана. В това време водели при него дъщерята на падишаха. Съпровождала я голяма свита, която пеела тъжни песни. Момъкът взел едно копие, хвърлил го към огромната глава на великана и го убил. Дъщерята на падишаха натопила пръстите си в кръвта на великана и без да забележи момъкът, оставила следи по гърба му.

Върнал се нашият момък при старицата. Отново поискал вода. Старицата му дала вода, но от същата кофа, от която му дала и по-рано, а тя била кървавочервена.

Тогава момъкът казал:

— Иди, бабичко, налей прясна вода от чешмата. Водата ви повече няма да бъде кървава.

Падишахът, като видял, че дъщеря му се връща здрава и читава, се зарадвал много.

— Кой уби великана? — попитал падишахът и заповядал на глашатаите си да обявят по четирите краища на царството, че дава дъщеря си на оня, който е убил великана.

Цяла тълпа лъжегери надошли в двореца. Всеки от тях викал:

— Аз убих великана, аз убих великана!

Невъзможно било да се разбере кой е убил великана и кой не. Царедворците се видели в чудо. Тогава дъщерята на падишаха казала:

— Само аз мога да кажа кой уби великана.

Тя извикала тези, които твърдели, че са убили великана, и започнала да оглежда гърбовете им. Търсела следите от потопените в кръв свои пръсти. Но когато не открила тези следи на гърба на нито един от лъжегерите, дъщерята на падишаха помолила своя баща да заповядва да доведат всички младежи от града. Така или иначе, невъзможно било да не попадне в двореца и нашият момък. Дъщерята на падишаха видяла следите, които оставила върху гърба му.

— Ако искаш да ми кажеш нещо, ако искаш да ми направиш добро, помогни ми да се върна на горната земя — отговорил на предложението на падишаха нашият момък.

Падишахът много се обидил на това, че той пренебрегва дъщеря му, но нямало какво да прави.

Един белобрад старец казал на момъка:

— Синко, на едно място живее една орлица. Не зная дали сега е там, но ако трябва някой да те изведе на бялата земя, това може да направи единствено тя.

Момъкът тръгнал и намерил гнездото на орлицата. Видял едно голямо дърво, обвito с нещо дебело. Разбрал нашият момък, че около дървото се е увила голяма змия. А гнездото на орлицата се намирало именно на това дърво. В гнездото седели и треперели от страх орленцата. Те се страхували, че змията ще допълзи до тях и ще ги изяде. Момъкът убил змията, легнал и заспал до дървото.

Когато майката орлица се върнала, нашият момък все още спял. Орлицата помислила момъка за своя таен враг, който всяка година изяддал децата ѝ. Спуснala се като стрела върху него. Насмалко не го направила на парчета с клюна си. Но малките орлете в един глас записукали:

— Мамо, не го убивай! Той ни спаси от змията. Ако не беше убил змията, тя щеше да ни изяде.

Така майката орлица разбрала кой е тайната ѝ враг. А видяла и трупа на змията. Тогава разтворила още по-широко крилете си над момъка, за да спи той спокойно на сянка.

Момъкът поспал така няколко часа. Когато се събудил, майката орлица му казала:

— Искай от мен каквото поискаш, юначе!

— Изведи ме на бялата земя — отговорил момъкът. — Това е единствената ми молба.

Позамислила се орлицата и казала:

— Страхувам се, синко, че няма да ми стигнат силите да те изведа до повърхността на земята. Но вземи четиридесет меха за вода. Меховете трябва да са от биволска кожа. Месото на четиридесетте бивола също сложи върху гърба ми, а ти се качи най-отгоре.

Момъкът направил така, както казала орлицата. Натоварил меховете и месото между двете криле на птицата и седнал върху тях. Преди да отлетят, орлицата казала на момъка:

— Когато ти кажа „лак“, ти тозчас ми дай месо, когато кажа „лук“ — налей вода в клюна ми.

Полетели. Когато орлицата казвала „лак“, момъкът ѝ давал месо, а казвала ли „лук“ — вода. Така те летели четиридесет дни. И когато

наблизили повърхността на земята, орлицата отново извикала „лак“, но месото вече било свършило! Какво да се прави? Момъкът тутакси отрязал от крака си едно голямо парче месо и го пуснал в клюна на орлицата. Накрая стигнали до белия свят. Щом стъпили на повърхността на земята, орлицата свалила момъка от гърба си и казала:

— Ето те на белия свят. Тръгни по своя път.

Но момъкът не поискал да тръгне. Ако тръгнел, щял да закуца.

— Мила орлице, ти се върни при децата си — казал момъкът. — Аз първо ще си отпочина и тогава ще си тръгна.

На това орлицата отговорила така:

— Аз няма да тръгна оттук, докато не те видя, че си поел по своя път.

Нямало какво да се прави. Тръгнал момъкът и с всички сили се стремял да не показва, че му е трудно да върви, но все едно — не можел да не куца.

Орлицата извадила от клюна си онова късче месо, което отрязал момъкът от крака си, и му казала:

— Хайде, синко, сложи това месо на старото му място и тръгвай.

Момъкът сложил парчето месо на крака си и кракът тозчас заздравял. На сбогуване орлицата му казала:

— Щастлив път, синко. Ти спаси нашия град от великана, а моите рожби от змията. На всички стори добро, нека винаги и ти добро да намираш.

Момъкът се върнал при братята си. Заедно с девойките и трите вълшебни славея пристигнали в бащиния дом. Още като видял славеите си, бащата оздравял. Братята направили голяма сватба. Сватбата продължила четиридесет дни и четиридесет нощи.

[1] Аршин — (тур. от перс.) турска мярка за дължина, равна на 68,75 см (за платове) или на 78,8 см (в строителството) — Б.пр. ↑

КЕЛООЛАН

Живял някога Келоолан. Той имал само майка. Живеели те много бедно. Келоолан от сутрин до вечер слугувал, но парите даже за хляб не стигали. Ако не била помощта на съседите, Келоолан и неговата майка отдавна щели да умрат от глад. Веднъж един от съседите дал на Келоолан брадва и въже и му казал:

— Иди в планината и насечи дърва. Ще продадеш дървата, ще спечелиш пари и ще нахраниш и майка си, и себе си. После, ако работиш съвестно, може и за дъщерята на падишаха да се ожениш.

Благодарил Келоолан на съседа си. Сложил в торбата половината от хляба, останал от вечерята, взел под мишица брадвата, метнал въжето на рамо и се отправил към планината.

Стигнал Келоолан върха на планината, построил колиба на сред гората и започнал да сече дърва. Сякъл той ден, два, сякъл три, а насечените дърва ги нареждал на купчини.

Така Келоолан прекарал в планината шест месеца.

Една сутрин в планината дошъл търговец на дърва. Харесали му дървата и той поискал от Келоолан да му ги продаде.

— За всяка купчина дърва искам по една жълтица — казал Келоолан.

Търговеца се съгласил. Дал на Келоолан пет жълтици и взел петте купчини дърва.

Келоолан решил веднага да се върне при майка си и да ѝ каже:

— Мамо, ето ти пет жълтици. С едната купи продукти за в къщи, с другата си купи дрехи. След това иди в двореца и поискай да ми дадат дъщерята на падишаха за жена.

С тези мисли Келоолан тръгнал на път. По пътя срещнал един човек, който се готвел да удави в реката котка.

— Не убивай бедната котка, чично! Продай ми я! Колкото поискаш, толкова ще ти дам — казал му Келоолан.

— Дай ми една жълтица и вземи котката! — рекъл човекът.

Келоолан дал на човека една жълтица и пуснал котката на свобода. Котката обаче не избягала, а тръгнала след него.

Така Келоолан напред, котката отзад, вървели към къщи. По пътя срещнали старец, който се готвел да убие куче.

— Не убивай бедното куче, дядо! — казал му Келоолан. — Продай ми го! Колкото поискаш, толкова ще ти дам.

— Дай ми две жълтици и вземи кучето! — рекъл старецът.

Келоолан дал на стареца две жълтици и пуснал кучето на свобода. Кучето обаче не избягало, а тръгнало след него.

Така Келоолан напред, след него котката, след котката кучето, вървели към къщи. По пътя срещнали старица, която се готвела да убие змия. Келоолан и на нея платил две жълтици и спасил змията от смърт. Змията запълзяла след Келоолан. Така Келоолан напред, след него котката, след котката — кучето, след кучето — змията, вървели към къщи. „Шест месеца работих, а за какво отидоха петте жълтици? Но ти, човече, спаси от смърт три живота...“ — размишлявал Келоолан. Изведнъж змията проговорила:

— Сине на човешкия род, ти ме спаси от смърт. За тази твоя добрина ще ти се отплатя така, че цял живот няма да ме забравиш. Слушай, аз не съм змия, а син на падиша на духовете. Хайде да отидем при моя баща и той ще ти даде каквото поискаш.

Келоолан се съгласил.

Змията отново заговорила с човешки глас:

— Когато те заведа при баща ми, ще му кажеш: искам печата, който стои под езика ти. Разбра ли?

— Разбрах — казал Келоолан.

Тръгнали по-нататък. Змията отново проговорила:

— Ние живеем много далеч оттук. Ако вървим пеша, и за десет години няма да можем да стигнем. Хайде, качи се на гърба ми.

Казала тези думи змията, ударила чело в земята и се превърнала на кон.

Скочил Келоолан на коня и не успял да мигне с очи, когато се издигнал в небето и се спуснал право в двореца на духовете. Тук конят отново ударил чело и се превърнал в красив момък. Хванал той за ръка Келоолан и го завел при баща си. Бащата падиша седял на трон, украсен с бисери и диаманти.

Синът на падишаха на духовете разказал подробно на баща си за всичко, което се случило с него. Бащата падишах казал на Келоолан:

— Кажи какво искаш и аз ще изпълня желанието ти!

Келоолан поискал печата, който се намирал под езика на падишаха.

— Ще ти дам десетки торби с бисери, десетки гърнета със злато, само не искай този печат! — отговорил падишахът.

— Ако искаш да ми дадеш нещо, то дай ми печата, ако ли не — остани със здраве.

Принудил се падишахът да даде на Келоолан печата, който се намирал под езика му.

Взел Келоолан печата, благодарил му и тръгнал към къщи.

Вървял ден, вървял два, месец вървял, а краят на пътя не се виждал. Една сутрин, когато си почивал до един кладенец, до слуха му достигнал гласът на сина на падишаха на духовете:

— Лизни с езика си печата, който взе от баща ми! Пред тебе ще се появи негър. Той ще изпълни всяко твое желание.

Келоолан тутакси лизнал печата, пред него се появил огромен, висок чак до небето негър и казал:

— Слушам те, заповядай...

В началото, право да си кажем, Келоолан се изплашил, но бил толкова гладен, че забравил за страх.

— Веднага сложи нещо за ядене!

Още не довършил думите си и негърът сложил на Келоолан такава трапеза, че на нея нямало само птиче мляко.

Келоолан се на хранил и казал:

— Хайде, заведи ме в къщи.

Още не довършил думите си, негърът взел Келоолан, мигновено го сложил пред вратата на къщата и изчезнал.

Прегърнали се син и майка. Бедната женица с месеци стояла на пътя, по който тръгнал Келоолан, да го чака; гладувала много и от глад станала само кожа и кости. Келоолан в същата минута лизнал печата и отново поискал от негъра ядене. Великанът изпълнил желанието му. Майка и син се на хранили до насита. След като изпили кафето си, синът казал:

— Мамо, хайде, иди и ми поискай дъщерята на падишаха за жена.

Бедната жена се объркала. Но Келоолан си знаел своето: „Искам дъщерята на падишаха и никоя друга!“

На майката не ѝ оставало нищо друго, освен да отиде. Стражите пред двореца я взели за просякиня, пъхнали в ръката ѝ няколко монети и я прогонили. Тя се върнала в къщи.

— Мамо, мамо — казал Келоолан, — нима ти си просякиня? Искам да станеш свекърва на дъщерята на падишаха!

Бедната жена отново тръгнала към двореца. Когато ѝ дали пак пари, тя казала:

— Пари не ми трябват, заведете ме при падишаха. Искам да му кажа нещо.

Съобщили на падишаха. Това много го учудило.

— Е, доведете ми да видя тази старица — казал той.

Като се явила при падишаха, майката на Келоолан казала:

— Царю, на този свят имам един-единствен син. Дойдох да искам дъщеря ти за снаха.

Падишахът бил в добро настроение. Не се разсърдил и не заповядал веднага да отсекат главата ѝ, а си помислил: „Зашо да не се позабавлявам с тази старица!“

— Добре — казал той, — кажи на твоя син да построи пред моя дворец друг. Тогава ще му дам дъщеря си. Ако за четиридесет дена не построи двореца, ще заповядам да му отсекат главата.

Върнала се жената в къщи, цялата обляна в сълзи, и предала на Келоолан думите на падишаха.

Келоолан само се засмял.

Минал един ден, пет дена, тридесет и девет дена. Майката на Келоолан, само като си мислела какво очаква сина ѝ, изпадала в ужас. Вечерта на четиридесетия ден Келоолан се усамотил в едно безлюдно място и лизнал печата. Появил се негърът. Келоолан му казал:

— До утре срещу двореца на падишаха ми построй такъв дворец, че неговият да изглежда като курник.

— Слушам, повелителю — отговорил негърът и изчезнал.

На разсъмване негърът отново се появил.

— Двореца е построен, други заповеди имате ли?

— Иди и обзведи двореца със златни и сребърни мебели! — разпоредил се Келоолан.

Разсъмнало. Събудил се падишахът, погледнал през прозореца и какво да види? Срещу неговия дворец стои друг — десет пъти по-висок, десет пъти по-широк, десет пъти по-красив.

Докато падишахът се удивлявал, Келоолан отново извикал негъра и му казал:

— Донеси ми копринено облекло и чистокръвен арабски кон!

Негърът веднага изпълнил това му желание. Келоолан се облякъл, сложил пояса, седнал на коня, отишъл в двореца и се явил пред падишаха.

— Построих двореца! Сега е ред ти да удържиш думата см и да ми дадеш дъщеря си за жена.

На падишаха не му се щяло да даде дъщеря си на Келоолан и казал:

— Съгласен съм да се ожените, но преди това искам да ушиеш на дъщеря ми сватбена рокля от плат, бродиран с бисери, диаманти и злато.

Келоолан се върнал в къщи, призовал негъра и му казал да ушие сватбена рокля от такъв плат. Негърът изпълнил желанието му. Келоолан взел сватбена рокля и тръгнал към двореца.

Тогава падишахът пак казал:

— Между моя и твоя дворец построй мост, по който дъщеря ми да отиде при тебе.

Уединил се Келоолан в безлюдно място, призовал негъра и се разпоредил. Скоро мостът бил построен.

Разбрал падишахът, че няма изход. Извикал той своите молли^[1] и ходжи^[2] и вдигнал голяма сватба.

Минали месеци. Дъщерята на падишаха, любопитна като всички жени по света, поискала да узнае тайната на Келоолан.

— Ако ме обичаш, открий ми своята тайна! — казала тя.

Келоолан обичал много дъщерята на падишаха. Открил ѝ своята тайна. Показал печата под езика си. Докато дъщерята на падишаха си играела с печата, везирът подслушал целия разговор зад вратата. Втурнал се той в стаята и грабнал печата от ръцете ѝ. После го лизнал. Появил се негърът, но този път се обърнал към везира и казал:

— Слушам те, заповядай!

— Махни Келоолан оттук! Вземи този дворец и го пренеси на другия край на морето!

Негърът мигновено изпълнил заповедта на везира.

Отишъл Келоолан при падишаха, разказал му за случилото се. Падишахът се разгневил и го затворил.

Нека си седи Келоолан в затвора, а ние да видим какво правят котката и кучето, същите тези, които на времето спаси Келоолан.

Затворът, където бил хвърлен Келоолан, се намирал на един остров. Котката се качила на гърба на кучето и, плувайки, се добрали до острова. Влезли и освободили своя спасител. После тримата се прехвърлили на другата страна на морето, където бил пренесен дворецът, влезли вътре и видели, че везирът спи дълбоко. Котката погъделичкала с опашката си носа на везира. Той кихнал и печатът изскочил изпод езика му. Келоолан веднага взел печата и го лизнал. Появил се негърът и попитал:

— Заповядай какво да правя?

— Вземи този везир, пренеси го зад девет планини десетата и го хвърли там, после пренеси този дворец на такова място, където падишахът няма да се добере.

Негърът веднага изпълнил всички наредждания. Келоолан взел със себе си и майка си. Дълги години майката, синът, невястата, котката и кучето живели щастливо. Келоолан продължавал да прави добри дела, а дъщерята на падишаха повече никога не пожелала да знае това, което не бивало да знае.

[1] Молла — (тур. от арм.) мохамедански верски съдия, учили богословие. ↑

[2] Ходжа — (тур. от перс.) мохамедански свещеник и учител. ↑

КЕЛООЛАН И КУМА ЛИСА

В далечни времена живял човек на име Келоолан. Слугувал той при един мелничар. Изсипвал в хамбара брашното, което се полагало на мелницата от мelenето. Веднъж мелничарят му казал:

— Иди в хамбара, Келоолан, и виж дали се е напълнил.

Отишъл Келоолан и що да види: хамбарът празен. Изтичал той при мелничаря.

— Майсторе — казал той, — хамбарът е празен. Тази нощ ще пазя. Да видим кой е крадецът.

Така и направил. Когато се стъмнило, близо до хамбара дошла Кума Лиса. Хванал я Келоолан за опашката, а тя започнала да се моли:

— Келоолан, пусни ме, Келоолан. Няма да съжаляваш. Така ще ти се отплатя, че до края на живота си няма да ме забравиш.

Пуснал Келоолан Кума Лиса.

Отишла Кума Лиса при падишаха на Йемен.

— Дойдох да искам дъщеря ти за сина на падишаха на „Всемирното царство“. Какво ще каже падишахът на Йемен?

Падишахът отговорил:

— Нека първо видя сина на падишаха на „Всемирното царство“, а после ще помисля дали да му дам, или не дъщеря си.

Тръгнала Кума Лиса за сина на падишаха на „Всемирното царство“, дошла при Келоолан и казала:

— Потърси в бунището, колкото се може по-оръфана чалма. Ако намериш капа, вземи и нея.

Направил Келоолан всичко, което казала Кума Лиса, и тръгнали заедно на път.

Дълго време вървели, през планини и долини, през реки и езера минали, шест месеца вървели и стигнали до една река. Хвърлили всичко, което намерили на бунището — оръфната чалма и капата. Кума Лиса оставила Келоолан на брега и отишла при падишаха на Йемен. Поклонила се тя и казала:

— Принцът, твоят бъдещ зет, и неговата свита паднаха в реката. Успях да спася само принца. Свитата се удави, а каретата му се разби на парчета. Веднага му изпрати карета и дрехи.

Падишахът се разпоредил и изпратил на Келоолан различни дрехи — копринени и кадифени. Келоолан избрал кадифените. Отишъл той с Кума Лиса при падишаха. От време на време нашият герой опипвал дрехите си, поглаждал ги с ръка.

Падишахът попитал Кума Лиса:

— Защо прави така? Може би с дрехите нещо не е в ред? Защо принцът през цялото време се опипва? Да не би да не му харесва платът?

Кума Лиса не се смущила и казала:

— Ех, право да си кажа, тези дрехи и този плат не са нещо особено. Пък и шевът...

Падишахът заповядал да донесат още по-добре скроени дрехи, от още по-хубав плат. Когато Келоолан си избрал дрехи, Кума Лиса му пошушинала:

— Слушай, престани да се опипваш и гледаш от главата до петите! Падишахът насмалко не се досети кой си, Келоолан.

Падишахът дал на Келоолан цяла кесия със злато за дребни нужди. Келоолан започнал да раздава жълтиците наляво и надясно, на всекиго, когото срещал по пътя си. Като видели неговата щедрост, хората с възторг заговорили:

— Какъв великодушен, какъв славен зет има падишахът на Йемен.

Тогава Кума Лиса казала на падишаха:

— Ето, ти видя нашия принц. Кажи сега, ще дадеш ли дъщеря си, или няма?

— Съгласен съм, смятай дъщеря ми вече за ваша невеста. Може да започнем и сватбата... — казал падишахът.

— Ние в нашия град отдавна сме готови за сватбата — съобщила Кума Лиса. — Утре сутринта тръгваме по обратния път, а ти изпрати дъщеря си след нас в двореца на падишаха — баща на нашия принц.

— Добре, ще я изпратя, но как да намерят вашия град?

— Да доведат невестата на това място, където към небето се издигат огромни кълба дим.

На следващата сутрин Кума Лиса и Келоолан тръгнали на път и стигнали в страната на мечките. Лисицата, като показала сватбеното шествие, което се виждало в далечината, казала на мечките:

— Виждате ли онази тълпа хора? Това са ловци и идват да ви убият. Ако имате все още ум в главите си, бягайте, където ви видят очите!

Нали знаете, мечките са мили животни, но не са много умни. Даже и да са много умни, едва ли биха съперничили на лисичата хитрост! Избягали мечките и Кума Лиса с Келоолан станали господари на страната на мечките. Насред страната на мечките те струпали цяла гора дърва и запалили огромен огън. Димът покрил цялото небе.

Пристигнала свитата на невестата. Келоолан и Кума Лиса ги посрещнали в двореца на мечешкия цар. Свалили невестата от каляската и още същата вечер устроили сватбен пир.

На следващия ден, след като оставили невестата при Келоолан, хората на падишаха се върнали в Йемен и му казали:

— И мал си късмет, повелителю наш. Такъв зет ти се падна, че друг като него по цял свят няма да намериш.

Колкото до Келоолан, той прекарвал в двореца сладки дни с младата си жена. Веднъж Кума Лиса го попитала:

— Ако аз умра, какво би направил?

— Бих те сложил в сребърен ковчег и погребал в градината на моя дворец.

— Благодаря — казала Кума Лиса, — точно такъв отговор очаквах от тебе.

Не минало много време от този разговор и веднъж, когато Келоолан се връщал в къщи от лов, видял жена си цялата обляна в сълзи.

— Ах, принце мой — казала тя през сълзи, — докато ти ловуваше, любимата ти Кума Лиса неочеквано умря.

На това Келоолан отговорил:

— Жено, срамота! Може ли човек да се разревожи толкова за една лисица? Защо не си я хванала за опашката и изхвърлила на бунището?

Както казал, така и направил — хванал Кума Лиса за опашката и я изхвърлил през прозореца. Лисичата опашка останала в ръцете му.

Лисицата, която се преструвала на умряла, станала, дошла до прозореца и казала:

— Ей, Келоолан, ето как се отплати за доброто, което направих за теб — и горчиво се усмихнала. Тръгнала си.

Като чула думите на Кума Лиса, принцесата започнала още по-силно да плаче. „Значи, аз съм се омъжила за някакъв си Келоолан. Нима заради такъв мъж оставих бащиния си дворец?“ — мислела си тя.

Когато Келоолан я попитал защо плаче така, принцесата отговорила:

— Домиля ми за майка ми и баща ми.

Появявал ли на това Келоолан, не повярвал ли, не зная, но взел пушката си и тръгнал по петите на Кума Лиса. Бил много озлобен. Ще попитате защо? Защото тя го издала.

Така или иначе, не открил никъде Кума Лиса. Вечерта се върнал печален и казал на жена си:

— Не вярвай на думите на Кума Лиса. Нали си е лисица? Ако аз бях Келоолан, нима щях да имам такъв дворец, такава страна.

А колкото до безопашатата лисица, тя се върнала в страната на лисиците. Като я видели, другите лисици започнали да се смеят и да я вземат на подбив. Нашата Кума Лиса веднъж не им обръщала внимание, втори път не им обръщала внимание, накрая търпението ѝ се изчерпало и решила да им даде добър урок.

— Сестрички — казала тя, — наблизо зная едно лозе. Гроздето му е по-сладко от мед. Да отидем и да си направим пир.

Когато стигнали до лозето, нашата лисица им казала:

— Това лозе е на моя млечен брат, затова никой да не яде повече от един грозд.

— Съгласни сме — отговорили останалите лисици. — Ще изядем само по един грозд.

Нашата Кума Лиса помислила малко и казала:

— Не-е-е, не ви вярвам, нали сте си лисици. За да не изядете повече от един грозд, ще вържа опашката на всяка от вас за една лоза. После ще се кача на хълма и ще гледам да не дойде някой. Когато се появи пазачът, ще дойда да ви развържа.

Лисиците се съгласили.

Нашата безопашата здраво вързала опашките им. После се изкачила на хълма и с пълно гърло завикала:

— Татко пазач, хей, татко пазач! Лисиците влязоха в лозето, лисиците влязоха в лозето! Ще ти изядат гроздето! Дръж ги!

Като чули гласа на безопашатата, другите лисици, без да мислят за бедата, която може да сполети техните здраво вързани опашки, започнали да се мяятат ту на една, ту на друга страна, за да спасят живота си. Докато разберат какво става, оставили опашките си по лозовите храсти. Плюли си на петите и избягали.

Нашата безопашата Кума Лиса скоро ги догонила и казала:

— Хей, сестрици, един човек ми направи добро и аз му отвърнах с десет пъти по-голямо добро. Накрая излезе неблагодарник. Дойдох при вас, а вие вместо да ме утешите, ме взехте на подбив. Сега и вие сте като мен... безопашати. Получихте си заслуженото. Разбира се, и Келоолан ще си го получи. Останете със здраве.

Казала Кума Лиса това и продължила пътя си.

ВРАНАТА, КОЯТО СИ УБОЛА КРАКА НА ТРЪНЧЕ

В някакво си царство, в някакво си господарство, в онези далечни времена, когато съм люлял люлката на баща си, имало една врана. Тя ту летяла, ту на клоните седяла, ту по полетата скитала. Веднъж, не знам точно кога, дали когато летяла по небесата, седяла на клоните, скитала по полетата, но знам, че враната си убola на трънче крачето. Извадила тя трънчето и го занесла на една старица.

— Мила бабичко, направи ми услуга. Скрий това трънче. После ще дойда да си го взема — помолила враната.

Старицата сложила трънчето върху печката. Чакала ден, чакала два, а от враната ни вест, ни кост.

Една вечер старицата запалила лампата и видяла, че фитилът е къс. „Я да взема трънчето на враната и да извадя фитила“ — помислила старицата. Така и направила, но пламъкът подпалил трънчето и то изгоряло. Не успяло трънчето да се превърне на пепел и... фррр... нашата врана долетяла.

— Мила бабке — казала тя, — дойдох да си взема трънчето.

— Ах, мила врано — отговорила старицата, — исках да измъкна с трънчето фитила на лампата, но то изгоря и се превърна в пепел.

— Или лампата! Или трънчето! Или лампата, или трънчето! Казах ти, че ще дойда да си го взема.

Старицата не обърнала внимание на думите ѝ. Обаче тя скочила на самия край на прозореца и започнала да грачи:

— Или лампата, или трънчето! Или лампата, или трънчето!

Дълго грачила враната. Старицата се видяла в чудо и за да се отърве, дала лампата на враната.

Взела враната лампата и я занесла на друга старица да я пази. Вечерта бедната жена се приготвила да дои кравата. „Я да взема и лампата“ — помислила тя.

Така и направила. Започнала да дои. За нещастие кравата легнала и счупила лампата. Точно в този миг... фррр... долетяла враната.

— Ах, мила — казала старицата, — кравата счупи твоята лампа.

А враната отговорила:

— Тогава вместо нея дай ми кравата.

Старицата не обърнала внимание на думите ѝ, но враната скочила на другия край на прозореца и заграчила:

— Или кравата! Или лампата! Или лампата, или кравата!

Дълго грачила враната. Старицата се видяла в чудо и за да се отърве, дала кравата на враната.

Взела враната кравата и я отвела при трета старица.

— Мила бабке — казала тя, — направи ми услуга, скрий ми кравата. Ще дойда по-късно да си я взема.

Старицата вързала кравата в обора. Чакала ден, чакала два. Три дена минали, а от враната ни вест, ни кост. В това време старицата се готвела да жени сина си. „Ще заколя кравата — помислила тя — и ще пригответя богата сватбена трапеза.“

Заклала старицата кравата. Не успели гостите да изядат последното късче месо, когато враната... фррр... долетяла и казала:

— Мила бабо, дойдох да си взема кравата.

— Кравата ли?!... Ние я изядохме. Чаках те ден, два, три дена минаха и си помислих, че си се отказала — отговорила старицата.

— Щом не можеш да ми върнеш кравата, тогава вместо нея дай ми невястата.

Разбира се, старицата не обърнала внимание на глупавите ѝ приказки. Но враната скочила накрая на прозореца и започнала да грачи:

— Или кравата! Или невястата! Или кравата, или невястата!

Дълго грачила враната. Не давала и дума да се продума за отстъпка. В края на краищата се принудили да дадат невястата на враната.

Вървяла враната с невястата в булчина премяна и срещнала на върха на една планина овчар, който свирел на кавал. На нея много ѝ харесал звукът на кавала и тя казала:

— Ако ми дадеш кавала, ще ти дам тази невяста.

Овчарят помислил малко, а невястата била красива, при това с булчина премяна.

— Добре — казал овчарят.

Дал той кавала на враната и взел невястата. А враната веднага засвирила и запяла:

*Трънче дадох, лампа взех,
лампа дадох, крава взех,
крава дадох, булка взех,
булка дадох, кавал взех,
тра-ла-ла, тра-ла-ла...*

Така си живеела хитрата врана, свирела си и се веселяла.

КЕЛООЛАН И ЛАМЯТА

Живяла на света бедна женица. Имала тя син на име Келоолан. Той прекарвал вечерите в селското кафене. Седял в един ъгъл и слушал разговорите на младежите. Когато някой започнел да се хвали със своята храброст, останалите веднага му казвали:

— Ако си толкова смел, защо не отидеш и победиш Ламята?

Слушал, слушал Келоолан и веднъж си помислил: „Зашо да не отида и да победя Ламята?“

— Мамо, ще отида да намеря Ламята и да я победя. Нима аз не съм храбър?

Бедната женица с удивление го гледала и си мислила: „Полудял ли е синът ми, що ли?“

— Ще отида да намеря Ламята! — упорствувал Келоолан.

Дълго го придумвала и молила майка му да се откаже, но напразно. Накрая изгубила търпение и започнала да креши:

— Иди, иди! Прав ти път! Поне ще се избавя от един безделник и лентяй като тебе!

Така говорела майката на Келоолан, а в същото време плачела и стягала сина си за път.

Целунал Келоолан ръка на майка си, излязъл от къщи, оставил зад себе си града и тръгнал на път. Вървял, вървял, през планини и долини минал, зиме и лете вървял, обърнал се и видял, че изминал много малко път. Отново тръгнал. Най-накрая видял, че върха на една планина се издава дим. Започнал да се катери по нея. Като стигнал върха, що да види — Ламята, с гръб към слънцето, се препича. Гърдите ѝ били толкова големи, че дясната тя прехвърлила на лявото си рамо, а лявата — на дясното рамо. Келоолан тихично се приближил и започнал да бозае от едната ѝ гръд. Тогава Ламята казала:

— Ex, Келоолан, ако не беше бозал от гръдта ми, щеше да видиш ти... От моите зъби се спаси, но сега ще дойдат синовете ми. Ако те видят тук, загубен си. А сега, каквото и да става, ще трябва да те скрия — и си вече мой млечен син.

Казала това Ламята, ударила Келоолан и той се превърнал в метла. Взела Ламята метлата и я поставила зад вратата.

Скоро земята затреперила, появили се синовете на Ламята. Още не влезли, започнали да душат въздуха.

— Хей, мамо, тук мирише на човешко месо! — казали те.

— Човешко месо?! Къде виждате тук човек, а и откъде ще се вземе? Почистете си зъбите, може да е останало някъде човешко месо.

Великаните откъртили по една вършина и започнали да чистят зъбите си. В това време майката запалила голям огън под огромните котли за кафе и внимателно попитала:

— Да предположим, че тук дойде някой човек и бозае от мен. Такъв човек какъв ще ви се пада?

Великаните в един глас отговорили:

— Наш брат.

— Вие бихте ли го изяли?

— Не.

— Е, тогава, ето къде е вашият брат — казала Ламята и отишла зад вратата. Ударила по метлата и тя се превърнала в Келоолан.

Великаните удържали думата си, дори не докоснали Келоолан, но той разбрал, че рано или късно ще го изядат. „Когато огладнеят, ще забравят дали съм им брат, или не и ще ме глътнат“ — помислил Келоолан.

След като изпили кафетата си, всички легнали. Ламята завила синовете си. Завила и Келоолан. След време тя попитала:

— Кой спи? Кой не спи?

Младите великанни хъркали така, че всичко наоколо се тресяло. Само Келоолан не спял и тихо отговорил.

— Аз не спя, мамо.

— Защо не спиш, синчето ми?

— Нещо не ми се спи — казал Келоолан. — В къщи, когато не ми се спеше, другата ми майка ставаше и ми правеше баклава и баница. След като ги изяждах, заспивах веднага.

— Дано се задавиш, Келоолан — измърморила ядосано Ламята.

Станала, замесила тесто в две тави, приготвила баклава и баница и нагостила Келоолан:

— Той се наял и отишъл в своето ъгълче. Не минало много време и Ламята отново попитала:

— Кой спи? Кой не спи?

— Аз не спя, мамичко — казал Келоолан.

— Защо, сине мой, не спиш?

— Баклавата и баницата заседнаха в гърлото ми. Ако беше тук другата ми майка, тя би ми приготвила пълнено агне, за да мога да проглътна баклавата и баницата.

Ламята от яд едва не се побъркала. Но трябвало да приспи по някакъв начин Келоолан, за да може след това да го гълтне. Станала тя, приготвила пълнено агне. Келоолан с голяма охота изял и него и отново се прибрали в своя ъгъл.

Почакала известно време Ламята и отново попитала:

— Кой спи? Кой не спи?

— Аз не спя, мамичко — казал Келоолан.

— Защо не спиш, сине мой? Ти яде баклава, баница, агне, какво искаш още?

— Нали заради тях не мога да мигна. Толкова много ядох, че стомахът ме заболя. Пусни ме да изляза по нужда.

— Ами ако избягаш, Келоолан?

— Защо да бягам, мамичко? Защо да правя такава глупост? Ако не ми вярваш, вържи ме с въже през кръста.

Вързала Ламята единния край на въжето за кръста на Келоолан, а другия хванала с ръка. Излязъл Келоолан от къщата, развързал се по пътя, привързал въжето за вратата и на нужника и така побягнал, че не му се виждали краката. Почакала малко Ламята и извикала:

— Хей, Келоолан!

Никой не отговорил. Още веднъж извикала Ламята. Дръпнала тя въжето, и то така силно, че вратата, за която го вързал Келоолан, изхвърчала във въздуха. Побесняла. Втурнала се да го гони. В градината ѝ имало едно голямо дърво. Изкоренила тя дървото и го метнала на гърба си. На дървото имало много птичи гнезда и всички птички в един глас започнали да чуруликат:

— Чик-чирик.

— Чик-чирик...

Железният пояс на Ламята трепнал и звънко отговорил:

— Дзин-дзин, звънец!

— Дзин-дзин, звъни!

Уморил се Келоолан, погледнал назад и какво да види — Ламята а-ха го догони. Замолил се Келоолан на жабата, която седяла на края на пътя:

— Сестрици жаба, спаси ме! Ламята иска да ме изяде.

Скрила жабата Келоолан в блатото и седнала отгоре му. Но когато видяла Ламята, жабата се уплашила до смърт и започнала да се моли:

— Бягай, иди си оттук, Келоолан! Ламята и мене, и тебе ще гълтне. Не ме вкарвай в беда. Иди си оттук!

Принудил се Келоолан пак да бяга. Бягал той, бягал и срецнал по пътя една костенурка.

— Костенурке, сестрице-костенурке — казал Келоолан. — В името на аллах, скрий ме някъде, какво ще ти струва?

Скрила костенурката Келоолан под своята черупка. Скрила го, ама когато видяла Ламята, също се изплашила:

— Иди си, иди си оттук, Келоолан! Ламята и тебе, и мене ще гълтне. Не ме вкарвай в беда. Иди си оттук...

Излязъл Келоолан изпод черупката на костенурката и започнал да бяга така, че краката не му се виждали. Бягал той, бягал, бягал, срецнал един таралеж. Стоял той на сред пътя и мелел брашно с ръчната си мелничка. Камъните на мелничката се търкали една о друга и пеели:

— Чикили-чикинаки...

— Чикили-чикинаки...

Замолил се Келоолан на таралежа:

— Скрий ме някъде. Ламята иска да ме изяде. Е, какво ще ти струва това?

Таралежът му отговорил:

— Не се бой, ще те скрия на сигурно място.

Скрил той Келоолан между два воденични камъка и продължил работата си. Воденичните камъни отново запели своята песничка:

— Чикили-чикинаки...

— Чикили-чикинаки...

Ламята не закъсняла и дотърчала. С глас, от който затреперали и земята, и небето, изкрещяла:

— Дай ми Келоолан! Ти го скри, зная аз!

Таралежът се направил, че нищо не чул, и продължил работата си:

- Чикили-чикинаки...
- Чикили-чикинаки...

Птиците на дървото, което носела на рамото си Ламята, също зачуруликали:

- Чик-чирик...
- Чик-чирик...

Железният пояс на Ламята при всяко движение също скрибуцал:

- Дзин-дзин, звънец!
- Дзин-дзин, звъни!

Разбрала Ламята, че с приказки няма да стане тая и... „ха-ам“, гълтнала таралежа. Но има ли мирен таралеж? С иглите си той направил на решето стомаха на Ламята. През дупките излязъл на свобода. И отново започнал да си върти воденичката:

- Чикили-чикинаки...
- Чикили-чикинаки...

Ламята още веднъж гълтнала таралежа. Таралежът отново излязъл навън и седнал посред пътя, като че ли нищо не е било. Отново започнал да върти воденичката си:

- Чикили-чикинаки...
- Чикили-чикинаки...

За трети път Ламята гълтнала таралежа, но този път той минал през сърцето ѝ, убол го с иглите си, убил Ламята и отново излязъл на пътя. Седнал на средата и пак започнал да върти воденичката си. Келоолан излязъл от скривалището си, отрязал ушите на Ламята, благодариł на таралежа и тръгнал за града. Още с пристигането си се отбил в кафенето. Младежите продължавали да се наддумват и пак някой от време на време казвал: „Ако си толкова смел, иди, намери Ламята и я убий!“

Слушал Келоолан веднъж, два пъти. Накрая извадил ушите на Ламята и казал:

— Ето, вие седите тук и само се хвалите. С думи работа не се върши. Аз намерих Ламята, убих я, а това са нейните уши.

Всички, които били в кафенето, викнали:

— Браво на Келоолан!

Потупали го по гърба и обещали повече никога да не се хвалят. Отишъл Келоолан в къщи. Майка му, която се била съсипала от мъка по него, много се зарадвала на завръщането му. Прегърнала сина си и заплакала, а Келоолан си мислил: „Всъщност таралежът победи Ламята, а аз така се похвалих, като че ли това е моя заслуга. Трябва да се върна в кафенето и да разкажа истината. Това вече ще бъде истинска храброст.“

Така и направил. Младежите одобрили неговата честност. Поднесли му и много подаръци.

Келоолан се върнал в къщи. Майка му още веднъж си поплакала и устроила голям пир.

СТАРИЦАТА И ЛИСИЦАТА

Живяла някога една старица. Имала си тя само една крава. Бедната женица преживявала с парите от продаденото мляко. Всеки ден, след като издоявала кравата, тя оставяла ведрото сред двора и отивала да си гледа другата работа.

Един ден тя пак издоила кравата, оставила сред двора ведрото, свършила останалата къщна работа, върнала се и какво да види: ведрото празно, млякото до дъно изпито. Слисала се старицата. Но когато и на следващия ден се повторило същото, тя много се ядосала. Скрила се въгъла на двора, за да открие крадеца, и зачакала. Не минало много и една лисица се приближила крадешком до ведрото, пъхнала острата си муцуна и... мляс, мляс... почнала да лочи млякото. Старицата видяла това, влязла в къщи, взела секира, на пръсти се приближила до лисицата. Замахнала с всичка сила и отрязала опашката на крадеца. Но лисица без опашка лисица ли е? Не избягала Кума Лиса и замолила:

— Бабичко, бабичко, върни ми опашленцето!

— Няма, за нищо на света няма да ти го върна — отвърнала старицата. — Хубаво ти беше, като ми пиеше млякото, нали?

— Бабичко, бабичко, върни ми опашленцето — отново се замолила лисицата.

— Когато ми върнеш млякото, тогава и аз ще ти върна опашката — казала старицата.

Отишла лисицата при овцата.

— Сестрице овчице, сестрице овчице! — казала тя. — Дай ми мляко, за да го дам на старицата и тя ще върне опашленцето ми.

— Ако ми донесеш зелена тревица, ще ти дам мляко — отговорила овцата.

Отишла лисицата при ливадата.

— Ливадке, ливадке, зелена ливадке — казала тя, — дай ми зелена тревица, за да я дам на овцата, овцата да ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще върне опашленцето ми.

— Ако ми доведеш красавици, които да се повеселят върху мен, ще ти дам зелена тревица — отговорила ливадата.

Отишла лисицата при красавиците.

— Красавици, красавици — казала тя. — Елате да се повеселите на ливадата, за да ми даде зелена тревица, зелената тревица ще дам на овцата, овцата ще ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще върне опашленцето ми.

— Ако ни донесеш бисери — отговорили те, — ще отидем да се повеселим на ливадата.

Отишла лисицата при златаря.

— Чичко майстор, чичко майстор, дай ми бисери, за да ги дам на красавиците, красавиците ще се повеселят на ливадата, ливадата ще ми даде зелена тревица, зелената тревица ще дам на овцата, овцата ще ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще ми върне опашленцето.

— Ако ми донесеш яйца, ще ти дам бисери — отговорил златарят.

Отишла лисицата при кокошките:

— Кокошчици, мили качулатички, със златни петънца и сребърни точки, дайте ми яйца, за да ги дам на чичко майстор, чичко майстор да ми даде бисери, бисерите ще ги дам на красавиците, красавиците ще се повеселят на ливадата, ливадата ще ми даде зелена тревица, зелената тревица ще дам на овцата, овцата ще ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще ми върне опашленцето.

— Ако ни донесеш царевични зърна, ще ти дадем яйца — отговорили кокошките.

Отишла лисицата при царевичната нива.

— Нивичке, мила нивичке, дай ми царевични зърна, за да ги дам на кокошките, кокошките да ми дадат яйца, яйцата ще ги дам на чичко златар, чичко златар ще ми даде бисери, бисерите ще дам на красавиците, красавиците ще се повеселят на ливадата, ливадата ще даде зелена тревица, зелената тревица ще дам на овцата, овцата ще ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще ми върне опашленцето.

— Ако ми донесеш вода, ще ти дам царевични зърна — казала царевичната нива.

Отишла лисицата при реката.

— Хей, река, голяма река, дай ми вода, за да я дам на царевичната нива, царевичната нива да ми даде царевични зърна, царевичните зърна ще ги дам на кокошките, кокошките ще ми дадат яйца, яйцата ще дам на чичко златар, чичко златар ще ми даде бисери, бисерите ще дам на красавиците, красавиците ще се повеселят върху ливадата, ливадата ще ми даде зелена тревица, зелената тревица ще дам на овцата, овцата ще ми даде мляко, млякото ще дам на старицата и тя ще ми върне опашленцето.

Реката дала вода на лисицата, лисицата дала вода на царевичната нива и получила царевично зърно, дала го на кокошките — получила яйца, дала яйцата на златаря — получила бисери, дала бисерите на красавиците — красавиците се повеселили на ливадата, ливадата дала на лисицата зелена тревица, а тя я дала на овцата, която й дала мляко, изтичала лисицата при старицата, дала й млякото и получила милото си опашленце.

След като взела от старицата милото си опашленце, лисицата минала край реката. Тогава реката й викнала:

— Сестрице лисице, хей, сестрице лисице, ако още веднъж ти отрежат опашката, нито аз ще ти дам вода, нито царевичната нива ще ти даде царевични зърна за водата, нито чичко златар ще даде бисери за царевичното зърно, нито красавиците ще получат бисери и ще се повеселят на ливадата, нито ливадата ще ти даде зелена тревица, нито овцата ще даде мляко за зелената тревица, нито пък старицата ще върне милото ти опашленце. Така може цял живот да си ходиш безопашата. А лисицата без опашка не е никаква лисица. Затова избирай: или се откажи от кражбата, или — от опашката си.

ТИГЪР И КОТАРАК

Не зная дали ви е известно, приятели, но тигърът и котаракът са роднини. Котаракът се пада вуйчо на тигъра.

Един прекрасен ден, да речем, във вторник... Вие ще попитате защо във вторник? Може в сряда. Да речем, в сряда... Защо в сряда? Е, добре, нека кажем както в началото. „В един прекрасен ден...“ — и това ще бъде най-точно. И така, в един прекрасен ден тигърът срещна своя роден вуйчо — котарака.

— Ой, бедничкият ми вуйчо — каза тигърът на котарака, — защо си такъв мъничък-дребничък?

— Ако и ти, като мен, беше попаднал в ръцете на хората, синовете на Адам, би разбрал защо съм останал такъв мъничък-дребничък.

— Я виж ти! А не можеш ли, мили вуйчо, да ми покажеш поне едни от тези синове на Адам?

— Добре... Да вървим...

Вуйчото и племенникът тръгнаха. Насреща им се появи стадо биволи. Когато се изравнила със стадото, тигърът попита:

Това ли са синовете на Адам?

Котаракът се засмя и каза:

— Чуваш ли се какво говориш? Едно единствено дете на синовете на Адам може да подкара където пожелае, стотица такива животни!

Вуйчото и племенникът продължиха по-нататък. Насреща им се появи стадо коне. Когато се изравниха с конете, тигърът попита:

— Това ли са синовете на Адам?

Котаракът се разсмя.

— Боже мой, племеннико — каза той, — та синовете на Адам ги яздят и обикалят с тях по четирите краища на света.

Вуйчото и племенникът продължиха по-нататък. Насреща им се появи стадо камили. Тигърът, този път напълно убеден, че пред тях са синовете на Адам, възкликна:

— Аха! Ето ги синовете на Адам.

Този път котаракът се разсмя с пълно гърло:

— Пак не позна, племеннико! Даже едно дете на синовете на Адам може да ги навърже една за друга, а след това, като се качи на едно магаре, да ги подкара, където пожелае.

Вуйчото и племенникът продължиха пътя си. Малко ли вървяха, много ли вървяха, през планини и долини минаха и накрая стигнаха върха на една планина. Върхът на планината беше покрит с гъста гора. В гората един дървар режеше с трион огромно дърво. Той беше по риза, със засукани ръкави, а от широкото му чело капеше пот.

— Ето го сина на Адам! — каза котаракът.

Тигърът се учуди. Учуди се на невзрачността на синовете на Адам. Котаракът запозна дърваря с тигъра и му разказа защо тигърът иска да види поне един от синовете на Адам.

— Добре дошъл, братко тигър! — каза дърварят и добави: — Така и така си дошъл до тук, помогни ми малко, какво ще ти коства.

Тигърът се почувствува поласкан и намигна на котарака, сиреч на своя вуйчо. С това той искаше да каже: „Виждаш ли, синът на Адам ме моли за помощ.“

— С удоволствие — каза тигърът на дърваря. — Кажи с какво да ти помогна!

— Моля те, разтвори с лапите си тази цепнатина, та по-лесно да работя. Не ми достига сила.

Тигърът отново намигна на своя вуйчо, сиреч на котарака. След това, за да покаже силата и мощта си, пъхна дълбоко лапи в цепнатината на дървото. Дърварят изби клина, мина пред тигъра, който все още не проумяваше случилото се, седна, кръстоса крака и на всичко отгоре запали чибука си. На попадналия като в капан тигър му се виеше от болка, но от срам не издаваше звук. Котаракът, сиреч вуйчото на тигъра, гледаше от върха на един бор към своя племенник и смеейки се, сучеше мустака си. Накрая тигърът не издържа, вдигна глава и попита:

— Олеле, мили вуйчо, ти как мислиш, нима синът на Адам няма да ме пусне оттук, докато не се смаля колкото теб?

— Това само аллах знае, мяууу... — отговорил котаракът.

Казват, че вуйчото на тигъра, сиреч котаракът, оттогава започнал да мяука.

АЗИЗ ДЖЕЛИЛ

ПРИКАЗКИТЕ НА НАЗЪМ ХИКМЕТ

Млади читатели,

Авторът, чиито приказки държите в ръце, е един от най-големите турски писатели. Неговите стихотворения и романи са преведени на десетки езици. Пиесите му се играят на най-големите театрални сцени. В бурния си обществен и литературен живот той намира време и за вас, младите, към които винаги е хранил най-искрени чувства. Тази любов го вдъхновява и като плод на това се раждат настоящите приказки с източен сюжет.

Назъм Хикмет Ран е роден на 20.I.1902 година в град Солун. Под влияние на дядо му, който е бил паша, го записват във военноморско училище. Не минава много време и дръзкият юноша взима участие в неголям бунт, за което бива изключен от училището.

През 1921 година Назъм Хикмет е вече студент в Москва, в Комунистическия университет за трудещите се от Изток. Завършва го и през 1928 година се връща в Турция. За активно участие в антифашистката борба бива затворен. Излежава няколко присъди, като десет години по-късно (1937 г.) фашистката реакция в Турция го осъжда на цели двадесет и осем години затвор. Под натиска на прогресивните обществени сили от цял свят правителството след време се вижда принудено да го освободи. През 1951 година той за втори път заминава за СССР. За поета Съветският съюз става втора родина.

Назъм Хикмет е бил скъп гост и в нашата страна. Паметните дни от неговото посещение са предадени със затрогваща любов е книгата на Блага Димитрова „Назъм Хикмет в България“.

Седемнадесетгодишното пребиваване в затворите е причина рязко да се влоши здравето на големия писател и обществен деец (той бе и член на Световния съвет на мира). На 3.VI.1963 г. спира да тупти сърцето на поета.

Приказките на Назъм Хикмет се обособяват като самостоен и своеобразен дял сред богатото му и разнообразно творчество. Те се отличават с висока поетичност, образност и мелодичен език. В тях прозира любов и отлично познаване на турското народно творчество. И не само това. Ако вие, млади читатели, вникнете повече в съдържанието на приказките, ще се убедите още веднъж, че Назъм Хикмет е от онези творци, които в най-тежките дни на своя народ намират сили да не се затварят в себе си, а да воюват. Да воюват с цялото многообразие на поетичната форма. Неслучайно именно към 1936 година, време на общо настъпление на реакцията в Турция, по страниците на вестник „Акшам“ започват да излизат неговите, художествени миниатюри, които колкото сладко и приятно да галят сърцето, толкова и остро въздействуват на разума. Неговите сюжети имат пряко отношение към злободневните проблеми на времето. Достатъчно е да се прочете „Втора приказка за моя син“, за да се убеди човек, че задачите на писателя-комунист Хикмет са далеч по-широки, че той разкрива идеите на марксизма-ленинизма. В образа на белобрания старец, „по-мъдър от най-добрите и по-добър от най-мъдрите“, недвусмислено виждаме обаятелния образ на вожда на Великата октомврийска социалистическа революция.

В друга приказка — „Кума Лиса и Келоолан“ — той наблюга не на известната идея, че човек трябва да бъде благодарен за направеното му добро, както е в народната приказка, а на неблагодарността и отговорността: Келоолан спасява лисицата от смърт. Кума Лиса в знак на благодарност го прави царски зет — чувството за добродетел е естествено за човека от народа. Но когато Келоолан става царски зет, той се самозабравя, хваща за опашката преструващата се на умряла Кума Лиса и я хвърля на бунището.

Назъм Хикмет вижда в своя син вас, младите, и в „Първа приказка за моя син“ ни уверява, че ако поемем неговия път, пътя на бореца комунист, трябва да знаем, че той е трънлив, изпълнен с лишения, трудности и само човек, който върви „неуморно, без страх от жажда“, „с вяра в сърцето си“, е достоен за него, само онзи, „който вярва, постига своето!“.

Една характерна особеност за приказките е, че авторът по различни начини осъвременява съдържанието им.

Най-хубавата приказка на Назъм Хикмет, в която прозата се слива с поезия — „Влюбеният облак“, — е написана по молба на Московската киностудия „Мултфилм“. По-късно претворена в мултипликационен филм, тя получава три международни награди — във Франция (1960 г.), Румъния (1961 г.) и Италия (1961 г.).

В тази приказка писателят обосновава победата на доброто над злото.

Предлагаме приказките на Назъм Хикмет не само на младия български читател, а и на всички, които ценят големия турски писател, с дълбока убеденост, че те ще почувствуват художествена наслада, ще почувствуват сладостта, която ни носи споменът за детството.

Издание:

Назъм Хикмет. Влюбеният облак

Редактор: Апостол Саръиванов

Редактор на издателството: Христиана Василева

Художник: Петър Чуклев

Художествен редактор: Тончо Тончев

Технически редактор: Катя Бижева

Коректор: Мария Кунчева

Издателство „Народна младеж“, София, 1974

Държавна печатница „Тодор Димитров“, София, 1974

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.